

8

Сакавіка

Культурная карта Беларусі: акцэнт Віцебшчыны

ст. 3—11

Славутыя
землякі

ЗАКРЫТАЯ ТЭМА

Беларусы спрадвеку лічыліся “зямноў” нацыяй, тым не менш і ў нас ёсць свае касманаўты. Гэтым разам “К” распавядзе пра аднаго з іх – знакамітага Уладзіміра Кавалёнка, якому 3 сакавіка споўнілася 80 год.

ст. 14

Год гістарычнай
памяці

“Я РОДАМ З КРЫНАК 3-ПАД БЯЛЫНІЧАЎ...”

Сваім пейзажным жывапісам ён натхнёна і моцна ўвайшоў у вялікую кагорту мастакоў свету. Да 150-годдзя з дня нараджэння класіка жывапісу — Вітольда Бялынічага-Бірулі.

ст. 15

*Дарагія жанчыны, паважаныя калегі!
Ад усёй душы віншую вас з вясновым святам 8 Сакавіка!
Гэты дзень заўсёды напоўнены радасцю, кветкамі,
падарункамі, шчырымі, сардэчнымі пачуццямі. Ёсць нагода,
каб зноў сказаць пра нашу вялікую павагу да жанчыны, пра
захапленне яе прыгажосцю і пяшчотай.
Няхай у вас будзе як мага менш трывог і засмучэнняў, а
шчасце і ўдача спадарожнічаюць вам заўсёды. Ад усёй душы
жадаю моцнага здароўя, міру і дабрабыту.*

Міністр культуры Рэспублікі Беларусь **Анатолій МАРКЕВІЧ**

Аляксандр ЛУКАШЭНКА:

“... Не мае значэння, займаем мы высокую пасаду, вырошчваем хлеб, пішам карціны або робім навуковыя адкрыцці. Сучасны свет прымушае кожнага больш актыўна ўключацца ў палітычнае жыццё і думаць дзяржаўна. Сёння, калі хочаце, гэта адзіны правільны шлях да захавання свайго суверэннага права жыць і развівацца як нацыя на сваёй гістарычнай зямлі. Дадзенае права заклікана аберагаць прынятая намі новая Канстытуцыя Беларусі”.

(З выступлення на ўрачыстай цырымоніі падпісання Рашэння рэспубліканскага рэферэндуму)

Рэферэндум: яскравыя вынікі

27 лютага адбыўся рэспубліканскі рэферэндум па пытанні ўнясення змяненняў і дапаўненняў у Канстытуцыю Рэспублікі Беларусь. На рэферэндум было вынесена адно пытанне: ці прымаеце вы змяненні і дапаўненні Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь? І два варыянты адказу — “за” і “супраць”.

Цэнтральная камісія на падставе працолаў абласных і Мінскай гарадской камісій па рэферэндуме ўстанавіла наступныя даныя, якія датычацца праведзенага рэферэндуму.

“Агульная колькасць грамадзян, якія маюць права ўдзельнічаць у рэферэндуме, складала 6815635 чалавек, — адзначыла сакратар Цэнтральнай камісіі па выбарах і правядзенні рэспубліканскіх рэферэндумаў Алена Балдоўская. — У галасаванні прынялі ўдзел 5 359

403 чалавекі. Яўка складала 78,63 працэнта ад агульнага спіса грамадзян, якія маюць права ўдзельнічаць у рэферэндуме. З іх датэрмінова прагаласавалі 2 922 738 чалавек. Па месцы знаходжання ўдзельнічалі ў рэферэндуме 336 159 чалавек. У памяшканні ўчастка для галасавання ў дзень рэферэндуму прагаласавалі 2 100 506 чалавек”.

Паводле яе слоў, за прыняцце змяненняў і дапаўненняў Канстытуцыі прагаласавалі 4 440 830 грамадзян, што складала 82,86% тых, хто галасаваў, або 65,16% ад унесеныя ў спісы для галасавання.

“Колькасць грамадзян, якія прагаласавалі супраць адабрэння вынесенага на рэферэндум пытання, складала 684 946 чалавек (12,78% удзельнікаў рэферэндуму)”, — паведаміла Алена Балдоўская. Несапраўднымі прызнаны 4,36 працэнта бюлетэняў, апушчаных у скрыні для галасавання.

Газета-рэгіёны-чытач

— На мінулым тыдні скончылася галасаванне па ўнясенні змяненняў і дапаўненняў у Канстытуцыю краіны. На ўстаноўны культуры, дзе таксама змяшчаліся выбарчыя ўчасткі, прыйшла пэўная нагрузка, ды і наогул культурная галіна ва ўсіх кутках Беларусі стварала святочную праграму ў асноўны дзень галасавання. Як прайшоў рэспубліканскі рэферэндум у рэгіёнах?

■ **Іна Праневіч, начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Драгічынскага райвыканкама:**

— Каля трэці ад усіх участкаў галасавання на рэферэндуме былі змешчаны ва ўстановах культуры. Канцэртную праграму мы арганізавалі ў горадзе, дзе выступалі народны калектывы “Зараначка”, а таксама ў вялікіх аграгарадках, якія рыхтавалі святочныя мерапрыемствы сваімі сіламі. Уся падрыхтоўка канцэртнай праграмы вялася з дапамогай нашага аддзела. Мы нядрэнна папрацавалі, быў добры настрой, атмосфера, людзі прыйшлі на выбарчыя ўчасткі і прагаласавалі.

■ **Наталля Курпан, намеснік начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Талачынскага райвыканкама:**

— Лічу, што галасаванне прайшло згодна з усімі нормамі заканадаўства. На ўчастках было спакойна, людзі прыходзілі галасаваць, віталіся, размаўлялі. У асноўны дзень галасавання на ўсіх участках адбылася канцэртная праграма. Жыхары раёна загалом цікавіліся, дзе і на што можна паглядзець у яе рамках. Акрамя дарослых мясцовых артыстаў, на ўчастках выступалі дзеці з нашай школы мастацтваў. Дарэчы, вельмі добра выступілі.

■ **Дзмітрый Бондараў, намеснік начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Мазырскага райвыканкама:**

— Прыкладна трэць ад усіх участкаў для галасавання ў нашым раёне змяшчалася ва ўстановах культуры. Рэферэндуму былі прысвечаны як канцэртныя праграмы з удзелам народных і заслужаных калектываў, так і спартыўныя спаборніцтвы. Нішто не замінала грамадзянам зрабіць на рэферэндуме той выбар, які яны лічылі правільным.

Падрыхтаваў Павел САЛАЎЕЎ

Зацікавіць гледача

2 сакавіка адбылася чарговая апаратная нарада міністра культуры Рэспублікі Беларусь Анатоля Маркевіча з начальнікамі ўпраўленняў і аддзелаў міністэрства. Дзякуючы сродкам відэасувязі ўдзел у нарадзе прынялі таксама начальнікі ўпраўленняў культуры абласных выканаўчых камітэтаў.

Урачыстыя мерапрыемствы ў культурнай сталіцы Беларусі, якой сёлета зрабілася Орша, мусяць адбыцца 12 сакавіка. У рамках адзначэння будзе зладжаны шэраг мерапрыемстваў, у тым ліку канферэнцыі з удзелам кіраўнікоў абласных бібліятэк, таксама значная ўвага будзе нададзена тэме гістарычнай памяці.

Мяркуюцца, што да верасня гэтага года ўсе тэатры краіны мусяць перайсці на раўнадолевае фінансаванне. Таксама міністр падкрэсліў неабходнасць звярнуць увагу на рэпертуар тэатраў, актывізаваць з’яўленне новых пастацовак, якія зацікавілі б гледача.

Карціны пісаў пра вечнае

Споўнілася 150 год з дня нараджэння выдатнага майстра краявіду Вітольда Казтанавіча Бялыніцкага-Бірулі (1872—1957). Ён класік беларускага і рускага выяўленчага мастацтва. Наш Нацыянальны мастацкі музей валодае самай вялікай калекцыяй твораў славуэтага жывапісца. Яна складае больш за 460 эцюдаў і завершаных карцін асноўнага фонду і больш як 160 навукова-дапаможнага. Гэтае багацце з’яўляецца прадметам нашай гордасці і падставай для зайдрацы расійскіх музейшчыкаў, якія калісьці гэту калекцыю ўпусцілі. У той час як мы парупіліся.

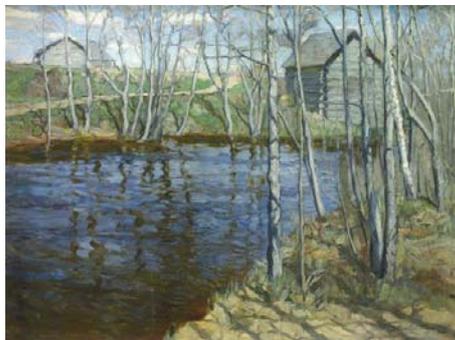
Знагоды юбілею Нацыянальны мастацкі зладзіў у сваіх сценах, у нядаўна абсталяваных новых залах выставу лепшых твораў згаданай калекцыі. Яна адкрылася для публікі 3 сакавіка і будзе працаваць да 10 красавіка.

У прыродзе мастак любіў пераходныя станы. Паміж восенню і зімою, зімою і вясною. Калі ўжо не ноч, але яшчэ і не раніца; ужо не дзень, але яшчэ не вечар. Ягонныя карціны не кідкія, пабудаваныя на колеравых нюансах і набліжаных тонах. Гэта ціхая песня. І каб глядач мог яе пачуць, трэба зрабіць экспазіцыю, якая б настрайвала на пэўны лад. У дадзеным выпадку кампазіцыя выставы насамрэч спрыяе засяроджанасці гледача на вонкава сціпрых фарбах з выбуховым патэнцыялам.

Дапаўняюць жывапісны відэашэраг некалькі інсталіяцый з рэчаў, што належалі жывапісцу. Рэчы шмат што гавораць пра характар уладальніка. Матэрыяльнае асяроддзе чалавека — гэта звычайна адбітак ягонага душэўнага ладу. Наш мастак хоць і жыў у бурную эпоху, псіхалагічна быў прывязаны да старасветчыны. А карціны пісаў пра вечнае, пазачасовае.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Працяг тэмы — на ст. 15

Напярэдадні Міжнароднага жаночага дня мы распачалі праект "К" менавіта з месца, дзе пануе Мудрасць і Прыгажосць слова. І над усім гэтым валадарыць Жанчына!

Заняткі па замежных мовах для школьнікаў, курсы камп'ютарнай пісьменнасці, школа малявання для дарослых, бясплатная кансультацыя натарыуса, кніжныя спатканні — такія анонсы апублікаваныя на сайце Віцебскай абласной бібліятэкі імя У.І. Леніна. І гэта доказ, што ўстанова стала своеасаблівай гасцёўняй, дзе бавіць вольны час можна не толькі з кнігай. У бібліятэцы ахвотна ідуць на эксперыменты, каб прыцягнуць новых карыстальнікаў, але не адмаўляюцца ад традыцыйных функцый.

Важная яе асаблівасць — ствараць і рэдагаваць артыкулы можа любы карыстальнік, а значыць не заўсёды можна быць упэўненым у дакладнасці звестак. Але што рабіць, калі часу на пошукі патрэбнай літаратуры не стае і пры гэтым хочацца атрымаць надзейную інфармацыю?

Важная яе асаблівасць — ствараць і рэдагаваць артыкулы можа любы карыстальнік, а значыць не заўсёды можна быць упэўненым у дакладнасці звестак. Але што рабіць, калі часу на пошукі патрэбнай літаратуры не стае і пры гэтым хочацца атрымаць надзейную інфармацыю?

Культурная
карта Беларусі:

акцэнт
Віцебшчыны

Скарбніца ведаў у новым фармаце

“Попыт на кнігу не знікне ніколі, кажа дырэктар установы Таццяна Адамян і дадае: — Канешне, на наведвальнасць бібліятэкі паўплывала пандэмія, але ў цэлым аматары літаратуры актыўна карыстаюцца нашымі паслугамі”. Каб задаволіць патрэбы чытачоў, вярта рэгулярна і сістэмна ўзбагачаць фонд якаснымі выданнямі. Па словах нашай суразмоўцы, з камплектаваннем праблем няма, даручэнне Прэзідэнта аб накіраванні на папаўненне кнігазбору 12 працэнтаў ад агульнага фінансавання бібліятэк выконваецца. Комплексныя праверкі ў розных кутках вобласці паказалі, што на паліцах нават самых маленькіх бібліятэк заўсёды ёсць годная навінка мастацкай і галіновай літаратуры. Багаты таксама рэпертуар перыёдыкі: летас абласная бібліятэка мела падпіску больш чым на 350 найменняў беларускіх і расійскіх выданняў.

БІБЛІЯТЭКА Ў КІШЭНІ

Віцебская абласная бібліятэка закупляе для карыстальнікаў не толькі папяровыя кнігі і перыёдыку, але і электронныя базы даных. Сёлета ўстанова аформіла доступ да лічбавай калекцыі сучасных адукацыйных і навуковых выданняў Znanium, электроннай сістэмы “Універсітэцкая бібліятэка” і архіва “Інтэгрум”. Упершыню па жаданні чытачоў адкрылі бясплатны доступ да электроннага кнігазбору “ЛітРес”. Гэты сэрвіс змяшчае калекцыю аўдыя- і электронных кніг — ад класікі да навінак, у тым ліку бестселераў сучаснай літаратуры. Каб атрымаць доступ да выданняў, трэба ўсяго запісацца ў абласную бібліятэку і атрымаць персанальны логін з паролем у адзеле абане-

мента. Для параўнання: індывідуальная месячная падпіска на “ЛітРес” з лімітам тры кнігі каштавала б чытачу 9 рублёў 80 капеек.

— Нашы калегі з Магілёва і Брэста ўжо апрабавалі базу. Яна карыстаецца папулярнасцю ў публікі, таму мы таксама ідзём гэтым шляхам. Адназначна, такая паслуга будзе запатрабаванай, асабліва ў моладзі, — кажа Таццяна Адамян. — Калі плануем закупку баз даных, арыентуемся на вопыт працы і запыты карыстальнікаў. Электронныя сэрвісы даюць магчымасць працягчы тое, чаго няма ў нас у папяровым выглядзе. І ў лічбавым фармаце мы не дубліруем выданні, якія ўжо ёсць у фондзе.

ЗАМЕСТ ВІКІПЕДЫ

Агульнадаступная шматмоўная інтэрнэт-энцыклапедыя лічыцца самай поўнай з усіх, якія калі-небудзь складала чалавец-

У такім выпадку раю звярнуцца да электронных рэсурсаў, створаных бібліятэкамі краіны. Па колькасці артыкулаў і тэматычнай разнастайнасці яны, вядома, не паспрачаюцца з Вікіпедыяй, затое не прымусяць турбавацца аб праўдзівасці звестак. У Віцебскай абласной бібліятэцы над нападуннем такіх рэсурсаў працуе аддзел краязнаўства, фонд якога налічвае больш за 25 тысяч экзэмпляраў дакументаў. Менавіта на аснове гэтых матэрыялаў ствараюць своеасаблівыя аналагі Вікіпедыі.

Аддзел прычыніўся да фарміравання рэспубліканскай базы даных “Беларусь у асобах і падзеях” Нацыянальнай бібліятэкі, а таксама распрацаваў уласныя. Напрыклад, інфармацыйны рэсурс “Прыдзвінскі край: гісторыя і сучаснасць” са звесткамі па гісторыі, эканоміцы і культурным жыцці ўсіх раёнаў Віцебскай вобласці. У яго ўключ-

машы.

Найноўшы электронны рэсурс — “Вызваленне Віцебшчыны. 1943 — 1944” — перагом намінацыі “Найлепшы інтэрактыўны бібліятэчны праект” рэспубліканскага конкурсу на найлепшы культурны праект патрыятычнай тэматыкі, вынікі якога абвясцілі нядаўна на выніковай калегіі Міністэрства культуры. Мультымедычны праект падрыхтаваны на аснове матэрыялаў з фонду бібліятэкі і ўключае інфармацыю з энцыклапедыі і даведнікаў, архіўныя і картаграфічныя дакументы, артыкулы з перыядычных выданняў мінулых гадоў. Рэсурс змяшчае храналагію вызвалення гарадоў і вёсак, знаёміць з воінскімі злучэннямі і асноўнымі наступальнымі аперацыямі, якія адбываліся на тэрыторыі Віцебскай вобласці, дзейнасцю партызанскіх фарміраванняў. І ў бібліятэцы абяцаюць, што не-

ўзабаве праект прырасце новымі фактамі, фотаздымкамі і відэахронікай.

ЧЫТАННЕ БЕЗ МЕЖАЎ

Віцебская абласная бібліятэка імкнецца зрабіць веды даступнымі кожнаму і таму стварае асаблівыя ўмовы для невідущых і людзей з аслабленым зрокам. Ва ўстанове больш за 20 такіх карыстальнікаў. Каб далучыць іх да літаратуры, супрацоўнікі бяруць на сябе ролю кніганошы і дастаўляюць выданні, надрукаваныя шрыфтам Брайля, дадому.

Таксама ў адпаведнасці з дзяржаўнай праграмай “Культура Беларусі” ў адзеле перыядычных выданняў размясцілі тыфлаабсталяванне. Сінтэзатар маўлення праз гукавую карту камп'ютара агучвае інфармацыю з экрана. Патрэбны матэрыял можна захаваць на ўласны носьбіт у аўдыяфармаце. Такім чынам абсталяванне дазваляе невідущым і людзям з аслабленым зрокам працаваць з плоскадрукаванымі тэкстамі і ствараць дакументы самастойна. Для чытання газет, часопісаў, лістоў, дакументаў прызначаны электронныя ручны відэапавелічальнік, здольны пабольшыць тэкст ажно ў 14 крат. Да таго ж у бібліятэцы прапануюць буйную калекцыю агучанай літаратуры — мастацкія аўдыякнігі, выданні па прыродных і гуманітарных навуках.

ЦІ СКАРБ НЕ ЗБРЫЎ ДЗЕ ПРОЧ?

Зразумела, сучасная бібліятэка не проста сховішча кніг, а шматфункцыянальная грамадская прастора, дзе ёсць месца выставам, майстар-класам і іншым імпрэзам. Асабліва ўвага — юбілеям славетных літаратараў. Сёлета Віцебская абласная бібліятэка шырока адсвяткуе 140-годдзе беларускіх песняроў Янкі Купалы і Якуба Коласа. Цэнтральным мерапрыемствам стане літаратурна-музычная вечарына “І сёння з намі Колас і Купала”. Для дзіцячага чытача распрацаваны праект “Паклон беларускаму слову!”, у складзе якога казачны карагод, выбар паэтычных паштовак да юбілею класікаў. Супрацоўнікі аддзела краязнаўства цягам года зладзяць цыкл выстаў “І сёння з намі Колас і Купала”. Часовыя экспазіцыі будуць прысвечаны адметным старонкам біяграфій, адлюстраванню Вялікай Айчыннай вайны ў творчасці народных паэтаў, сяброўству двух класікаў, мове іх твораў.

Не менш ярка ў бібліятэцы плануюць адзначыць 90-годдзе паэта Давіда Сімановіча — лаўрэата Шагалаўскай прэміі і Літаратурнай прэміі імя Уладзіміра Караткевіча. У гонар творцы, якога называюць віцебскім геніем месца, зладзяць круглы стол, выставу і музычна-паэтычны вечар. Ужо абвешчаны конкурс перакладаў вершаў Давіда Сімановіча “Языкі не для тмы і злодзейства”. Да ўдзелу ў ім запрашаюць аматараў паэзіі незалежна ад краіны пражывання і ўзросту. Ахвотныя мусяць даслаць пераўвасоблены тэкст і арыгінал верша, а таксама відэаролік з чытаннем перакладу.

Край герояў

Культурная карта Беларусі: акцэнт Віцебшчыны

Культурнае жыццё віруе не толькі ў сталіцы. Які пункт на карце нашай краіны ні абяры — расшукаш дзівоснае. Мы прапануем прыгледзецца да гістарычных каштоўнасцей і сучасных набыткаў беларускіх рэгіёнаў, пазнаёміцца з рупліўцамі, якія нясуць мастацтва нават у самыя маленькія вёсачкі Віцебшчыны.

Віцебская вобласць — у пэўным сэнсе не зусім звычайная ў параўнанні з іншымі рэгіёнамі нашай краіны. Расцягнуўшыся ад заходніх да ўсходніх межаў дзяржавы, яна ўключае ў сябе рэгіёны, лёсы якіх у пэўныя перыяды гісторыі складваліся па-рознаму, — і тым не менш яны заўжды былі непарыўна звязаныя між сабой.

Антон РУДАК

У Сярэднявеччы менавіта гэтая зямля, заселеная племенем крывічоў, зрабілася калыскай нашай дзяржаўнасці. Тут, у Падзвінні, з'явілася Полацкае княства, якое ў свой час было адной з найбуйнейшых дзяржаў Еўропы. Межы яго распасціраліся на ўсю тэрыторыю сучаснай Віцебскай і ладную частку Мінскай вобласці, а на паўднёвым усходзе даходзілі аж да Ратчова. Магутнасць, дабрабыт і надзвычайная роля княства ў рэгіёне звязаныя з тым, што знаходзілася яно на старадаўнім гандлёвым шляху “з вараг у грэкі”, які злучаў краіны Скандынавіі на поўначы з Візантыяй на поўдні.

Цэнтрам дзяржавы быў Полацк — найстарэйшы з гарадоў Беларусі, першая летапісная згадка аб якім адносіцца да 862

года. Найвялікшай магутнасці княства дасягнула ў другой палове XI стагоддзя, у часы ўладарання Усяслава Чарадзея. Надзвычайную ролю Полацка сімвалічна падкрэслівае той факт, што менавіта тады тут быў збудаваны храм, асвечаны ў гонар святой Сафіі, — такая самая цэрква была ў той час узведзеныя таксама ў Кіеве і Ноўгарадзе. У тыя ж часы тут жыла адна з найвыдатнейшых асветніц свайго часу — святая Еўфрасіння Полацкая.

У другой палове XIII стагоддзя полацкая зямля ўвайшла ў склад Вялікага Княства Літоўскага — і, зноў жа, варта адзначыць, што менавіта гэты рэгіён сучаснай Беларусі быў найбольш бліжкім да тагачаснай сталіцы новай дзяржавы — Вільні. У часы Рэнэсансу менавіта Полацк даў свету беларускага першадрукара — Францыска Скарыну, а ў эпоху Асветніцтва — паэта і багаслова Сімяона Полацкага. А пасля ўваходжання гэтых земляў у склад Расійскай імперыі тут дзейнічала першая і адзіная ў той час вышэйшая навучальная ўстанова на сучаснай тэрыторыі Беларусі — Полацкая езуіцкая акадэмія.

РАДЗІМА НОВАГА МАСТАЦТВА

Вядома, што Полацкае княства было калыскай не толькі нашай дзяржаўнасці, але і мастацтва ды асветы. Тут узводзіліся храмы, выконваліся

роспісы, ствараліся летапісы, збіраліся бібліятэкі. Не дзіўна, што, як і цягам усёй свайой гісторыі, у XX стагоддзі гэты край праславіўся сваімі мастакамі ды літаратарамі.

Віцебск пачатку XX стагоддзя зрабіўся месцам зараджэння аб'яднання УНОВИС (“Утвэрдители нового искусства”) і развіцця новага напрамку авангардысцкага мастацтва — супрэматызму. Тут жылі і стваралі Казімір Малевіч, Марк Шагал, Эль Лісіцкі, іх настаўнік Юдаль Пэн і многія іншыя выбітныя творцы.

У 1921 годзе Падзвінне было перарэзана напапам мяжой, якая паўстала паміж Польшчай і СССР у выніку Рыжскага мірнага дагавора. У гэты ж час на захад ад новай мяжы машнеў і развіваўся талент Язэпа Драздовіча, які сёння шануецца не толькі як самабытны мастак, але і этнограф ды археолаг. Традыцый і сінтэза мастацтва, уласцівыя творчасці Драздовіча, захоўваюцца ў Віцебскай вобласці і сёння: у 2020 годзе яны былі ўключаныя ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей як праваа не матэрыяльнай культурнай спадчыны.

ПЕСНЯРЫ АЗЁРНАГА КРАЮ

Віцебская вобласць славіцца таксама сваімі ўраджэнцамі, якія атрымалі вядомасць як літаратары. Адным з найбольш адметных аўтараў міжваеннага

Скарбы

Віцебск. Успенскі сабор.

Віцебскі край зберагае мноства культурных набыткаў: россып гістарычных і архітэктурных помнікаў, элементы нематэрыяльнай спадчыны, яркія сучасныя імпрэзы. Турыстам гарантаваныя цікавыя падарожжы, мясцовым жыхарам — карысны адпачынак, магчымасць дакрануцца да адметных узораў мастацтва і праявіць свае здольнасці. Якіх намаганняў гэта каштуе і чым яшчэ рэгіён абяцае ўразіць, расказаў начальнік упраўлення культуры Віцебскага аблвыканкама Пётр ПАДГУРСКИ.

— Летась установы культуры Віцебскай вобласці паказалі вышэйшы за сярэдні па краіне ўзровень росту пазабюджэтных даходаў. Якім чынам дасягнулі гэтай планкі?

— Установы культуры шукаюць дадатковыя крыніцы фінансавання, і асноўнай стала платная культурная дзейнасць. Пашырыў-

і талентаў

перыяду ў Заходняй Беларусі быў паэт і празаік Міхась Машара, які ўдзельнічаў у дзейнасці Беларускай сялянска-работніцкай грамады і знявольваўся польскімі ўладамі.

У міжваеннай БССР адным з найбольш яркіх талентаў, якіх дала свету Віцебшчына, можна назваць народнага паэта Беларусі Пётруся Броўку. Тут таксама нарадзіліся такія класікі беларускай літаратуры, як народны паэт Беларусі Рыгор Барадулін, народны пісьменнік Беларусі, майстар ваеннай прозы Васіль Быкаў і стваральнік жанру беларускага гістарычнага рамана Уладзімір Караткевіч.

ЗЯМЛЯ БАРАЦЬБИТОЎ

У гады Вялікай Айчыннай вайны Віцебшчына праславілася як партызанскі край. Тут існавалі Расонска-Асвейская, Сенненска-Аршанская, Полацка-Лепельская партызанскія зоны, тэрыторыя якіх кантралявалася народнымі месціцамі і была недаступнай для акупантаў. Менавіта ў гэтым край

існавалі цягам сямі месяцаў так званыя Віцебскія, або Суражскія вароты — калідор паміж нямецкімі групамі армій "Поўнач" і "Цэнтр", які выкарыстоўваўся для сувязі занятай гітлераўцамі Беларусі з неакупаванай тэрыторыяй СССР.

Партызаны Віцебшчыны вытрымалі цэлы шэраг блакад падчас карных акцый акупантаў. На гэтай зямлі засталіся многія незагойныя раны вайны — спаленыя вёскі, месцы расстрэлаў, тэрыторыі яўрэйскіх гета. Нягледзячы на ўсе нягоды, гэты край выстаяў і захаваў свае скарбы культурнай спадчыны. Сёння Віцебская вобласць з усімі сваімі гістарычнымі і культурнымі цэнтрамі і цудоўнымі азёрамі ды лясамі працягвае прывабляць гасцей як з іншых куткоў Беларусі, так і з-за меж аў нашай краіны краіны. ны. Сёння Віцебская вобласць з усімі сваімі гістарычнымі і культурнымі цэнтрамі і цудоўнымі азёрамі ды лясамі працягвае прывабляць гасцей як з іншых куткоў Беларусі, так і з-за меж аў нашай краіны.

Ілюстрацыі (фота з Вікіпедыі):

- 1 Сафійскі сабор у Полацку.
- 2 Маляваны дыван Язэпа Драздовіча.
- 3 Міхаіл Савіцкі. "Суражскія вароты".

Прыдзвінскай зямлі

ся круг паслуг, запатрабаваных моладзю, як забаўляльных, так і інфармацыйна-пазнавальных. Уведзены новыя віды культурна-асветніцкай работы ў бібліятэках і музеях. У практыку ўкараняюцца формы культурна-дасугавай дзейнасці, заснаваныя на ўжыванні сучаснай камп'ютарнай тэхнікі, таксама праводзіцца квэсты, карпаратывы для арганізацый і ўстаноў, дзіцячыя ранішнікі і дні нараджэнняў.

Напрыклад, у Лёзна на сцэне раённага цэнтра культуры ўвасабляюць многія тэлевізійныя праекты: "Точь-в-точь" — адзін з самых папулярных сярод мясцовых жыхароў, вакальны шоу-праект "Ты суперстар". Вядомым стаў культурны праект "Добровіленне" ў аграрару Дабрамислі.

Адной з галоўных прычын дасягнення высокіх вынікаў па росце пазабюджэтных даходаў стала тое, што арганізацыямі культуры праведзена больш за 29 тысяч мерапрыемстваў на платнай аснове. Таксама прыцягнута 1,5 мільёна рублёў спонсарскіх сродкаў.

— Віцебшчына — край з багатай гісторыка-культурнай спадчынай. І дзяржава імкнецца зберагчы гэты скарб. Якія найбольш важныя работы ў гэтым напрамку правялі летась?

— Сапраўды, наш рэгіён мае багатую спадчыну — матэрыяльную і нематэрыяльную. У Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей уключана 966 аб'ектаў, размешчаных на тэрыторыі Віцебскай вобласці. У мінулым годзе ў спіс дадалены два новыя — комплекс былой сядзібы Цюндзівіцкіх у вёсцы Галашова Талачынскага раёна і помнік на месцы гібелі генерала Якава Кульнёва ў Полацкім раёне.

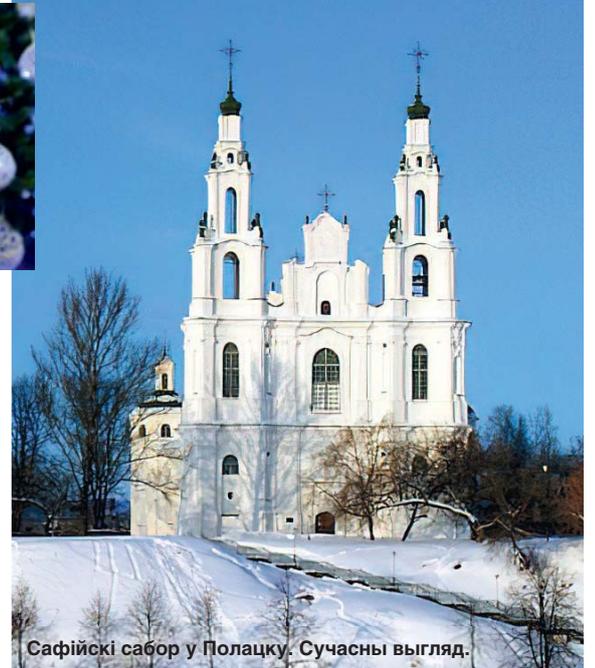
Праводзіцца значная праца па рэканструкцыі і рэстаўрацыі гісторыка-культурных каштоўнасцей. Знакавым аб'ектам у гэтым плане з'яўляецца Спаса-Праабражэнская царква ў Полацку, на якой працягваюцца маштабныя работы па аднаўленні фрэсак XII стагоддзя і рэканструкцыі самога храма. Акрамя таго, вяліка

Пётр Падгурскі.

працы на тэрыторыі Верхняга замка ў Полацку, уключаючы маштабныя археалагічныя даследаванні, якія не маюць аналагаў у краіне ў апошнія гады. У горадзе Лепелі набліжаецца да завяршэння рэстаўрацыя помніка архітэктуры XIX стагоддзя — будынка былога вінаачышчальнага склада — пад кразнаўчы музей. На працы выдаткаваны сродкі ў тым ліку з фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва.

Заканчэнне на стар. 6

Сафійскі сабор у Полацку. Сучасны выгляд.

Культурная
карта Беларусі:

акцэнт Віцебшчыны

Скарбы Прыдзвінскай зямлі

Заканчэнне. Пачатак на стар. 4

Дарэчы, ёсць прыклады зацікаўленасці помнікамі з боку прыватнага бізнесу. У 2021 годзе з ліку аб'ектаў, што не выкарыстоўваюцца, праз аўкцыён рэалізаваны паштовае станцыя ў вёсцы Кузьміна Гарадоцкага раёна, сядзіба ў вёсцы Дзедзіна Мёрскага раёна. Вырашаецца пытанне аб перадачы яўрэйскай абшчыне руін былой Вялікай Любавіцкай синагогі ў Віцебску.

У Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей уключана 19 элементаў нематэрыяльнай культурнай спадчыны Віцебшчыны, у тым ліку ў 2021 годзе "Беларускае мастацтва вышчэпінкі", "Ткацтва пасцілак у тэхніцы аднабаковага перабору Лепельскага раёна Віцебска". Рамесныя традыцыі рэгіёна захоўваюць і развіваюць 24 мамы (цэнтры) рамёстваў і 28 народных клубаў майстроў народных мастацкіх рамёстваў. Лепшыя ўзоры творчасці яны дэманструюць у рамках абласных праектаў "Партрэт майстра" і "Захавальнікі народных традыцый". Таксама існуе ідэя стварэння музея народнай творчасці, аналагаў якога пакуль няма ў рэспубліцы.

— **Дзе сёння разгоруцца рамонтна-рэстаўрацыйныя работы?**

— У Полацку запланаваны работы па рэстаўрацыі з рэканструкцыяй былога жылога корпуса манастыра францысканцаў на вуліцы Ніжне-Пакроўскай з прыстасаваннем пад музей археалогіі. Гэты будынак XVIII стагоддзя — гісторыка культурная каштоўнасць катэгорыі "2".

Ужо пачаліся работы па аднаўленні сядзібы ў аграгарадку Арэхаўна Ушацкага раёна, якія ўключаюць распрацоўку праекта, натурныя даследаванні, ачыстку будынка і тэрыторыі. Таксама ідзе праца ў Клубе металістаў па вуліцы Энгельса ў Віцебску і будынку музея Героя Савецкага Саюза Міна Шмырова на вуліцы Чэхава (гэта былы прытулак адстаўных чыноўнікаў — помнік архітэктуры пачатку XX стагоддзя).

— **Зразумела, самае гучнае мерапрыемства на Віцебшчыне — "Славянскі базар", які збірае тысячы гасцей. Але свае адметныя фестывалі ёсць бадай у кожным раёне. Якія з іх ужо можна назваць брэндавымі?**

— Традыцыйна на Віцебшчыне штогод праводзіцца звыш 90 тысячч мерапрыемстваў, у тым ліку 12 міжнародных фестываляў. Безумоўна, на першым месцы "Славянскі базар у Віцебску" — самы яркі і шырокафарматны праект. Таксама най-

больш знакавымі і несумненна брэндавымі мерапрыемствамі для Віцебшчыны можна назваць Міжнароднае свята традыцыйнай культуры "Браслаўскія зарніцы", Міжнароднае свята песні і музыкі "Дняпроўскія галасы ў Дуброўне", Міжнароднае свята народнай музыкі "Звінячы цымбалы і гармонік" у Паставах, Міжнароднае свята "Вішнёвы фестываль" у Глыбокім, Міжнародны конкурс юных выканаўцаў эстраднай песні "Халі-Халі" ў Наваполацку, Міжнародны фестываль сучаснай харэаграфіі (IFMC) у Віцебску і іншыя, якія ведаюць далёка за межамі рэспублікі.

Сёння раёны маюць і свае адметныя культурныя праекты, якія адлюстроўваюць мясцовыя асаблівасці, чым прыцягваюць гасцей. Набіраюць папулярнасць свята аматарскіх аб'яднанняў "Яблычны фест", якое праводзіцца на радзіме вядомага селекцыянера Івана Сікоры ў вёсцы Алашкі Шаркаўшчынскага раёна, рэгіянальнае свята "Гарадоцкі Парнас" у гонар аўтара паэмы "Тарас на Парнасе" Канстанціна Вераніцына, фестываль вулічнага мастацтва "Волаты Прыдзвіння" ў Віцебскім раёне, экалагічнае свята "Жураўлі і журавіны Мёрскага краю" і шэраг іншых.

— **Ці ёсць ідэі, як прыцягнуць увагу турыстаў да гэтых мерапрыемстваў?**

— Каб свята атрымалася прывабным, патрэбна добрая рэклама і якасная падрыхтоўка. Над гэтым і працуюць рэгіёны. У вобласці ўжываецца практыка абароны рэжысёрскіх канцэпцый з улікам творчых удзельнікаў мерапрыемстваў, іх рэпертуару і касцюміравання. Для правядзення рэгіянальных мерапрыемстваў на належным узроўні зацвярджаюцца аргкамітэты, прымаюцца рашэнні мясцовых органаў улады, звяртаецца ўвага на праўдзівае адлюстраванне гістарычных падзей, аб'ектыўнасць, дэманстрацыю адзіноства беларускага народа, фарміраванне духоўна-маральных каштоўнасцей. Асабліва ўвага надаецца падтрымцы творчай актыўнасці патрыятычна накіраванай моладзі. Інфармацыя аб мерапрыемствах размяшчаецца ў СМІ, на інфармацыйных парталах, у сацыяльных сетках і месенджарах.

— **2022-гі абвешчаны ў рэспубліцы годам гістарычнай памяці. Безумоўна, гэта рашэнне не можа не паўплываць на працу ўстаноў культуры. Якімі акцыямі адзначаць тэматычны год на Віцебшчыне?**

— Значная частка штодзённай працы работнікаў культуры скіравана на захаванне гістарычнай памяці. Таму галоўная задача зараз — якасна працягваць гэту дзейнасць. Асабліва важная роля належыць музеям. На 2022 год перад імі стаіць задача на высокім узроўні правесці юбілейны 5 нацыянальны форум "Музеі Беларусі", які пройдзе ўвосень у Віцебску. Нацыянальны Полацкі гісторыка-культурны музей-запаведнік запланавана выставу "Кніжка малая — вялікая справа" да 500-годдзя выдання "Малой падарожнай кніжкі" Францыска Скарыны, а таксама Міжнародную навукова-практычную канферэнцыю "Гісторыя і археалогія Полацка і Полацкай зямлі". Віцебскі абласны краязнаўчы музей правядзе выставу творчасці мастакоў — ураджэнцаў нашай вобласці.

На працягу года праходзіць абласны конкурс на найлепшае мерапрыемства патрыятычнай тэматыкі, прысвечанае землякам — героям Вялікай Айчыннай і Афганскай войнаў "3 поля бою не вярнуліся", абласны агляда-конкурс фальклорнага мастацтва дзіцяці і моладзі "Ад прашчурай да зор". У маі запланаваны абласны семінар па пытаннях захавання гісторыка-культурнай і археалагічнай спадчыны. Да дня горада Віцебска 24 чэрвеня прысвечана прэзентацыя базу дзідзеньных загінуўшых ураджэнцаў рэспублік СССР на тэрыторыі Віцебскай вобласці ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

Бібліятэкі таксама не застаюцца ўбаку. Віцебская абласная бібліятэка імя У.І. Леніна ўжо ў лютым арганізавала абласны семінар "Краязнаўчая дзейнасць бібліятэк як аснова гістарычнага і патрыятычнага выхавання", а на лістапад запланавала VIII Міжнародную канферэнцыю "Віцебскі край".

Профільныя ўстановы адукацыйнай сферы культуры правядуць адкрыты абласны фестываль-конкурс выканаўцаў на струнна-смычковых інструментах "Гучы, Беларусь!", абласны конкурс юных вакалістаў і інструменталістаў "Мелодыі вясны", адкрыты моладзі "Мы гэтай памяці верныя" ў рамках праекта "Ланч-канцэрт". Амаль усе культурныя мерапрыемствы сёлета пройдуць пад знакам Года гістарычнай памяці.

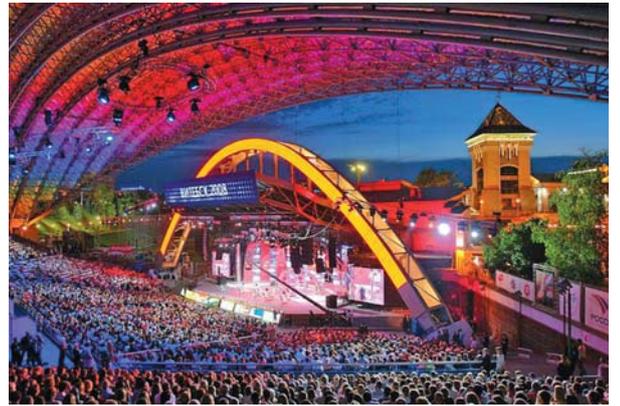
Данііл ШЭЙКА

На здымках: фрэскі Спаса-Праабражэнскай царквы ў Полацку (фота з сайта gorod214.by).

Штогод у ліпені Віцебск прымае тысячы гасцей з іншых гарадоў Беларусі і замежжа. Публіку розных пакаленняў у абласны цэнтр прыцягвае міжнародны фестываль мастацтваў "Славянскі базар". Але культурнае жыццё ў горадзе не заціхае з апошнімі акордамі гэтага форуму, бо творчы год працягваюць іншыя фестывалі розных кірункаў — ад аўтарскай песні да сучаснай харэаграфіі. Іх арганізатарам выступае цэнтр культуры "Віцебск". Пра знакавыя праекты ўстановы вядзём гутарку з генеральным дырэктарам Глебам ЛАПІЦКІМ.

Глеб Лапіцкі.

— Самая гучная падзея ў вашай афішы — міжнародны фестываль мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску". Штогод дырэкцыя спрабуе ўразіць публіку навінкамі. Чым плануеце здзівіць наведвальнікаў сёлета?

— Традыцыйна напярэдадні адкрыцця, 13 ліпеня, адбудзецца ўвэршора да фестывалю. Гэтым разам пастараемся зрабіць вялікую цыркавую феерыю, у якой паўдзельнічаюць не толькі беларускія, але і замежныя калектывы. Шоу складанае з тэхнічнага пункту гледжання, мы рыхтуем яго адразу з некалькімі трупамі і рэжысёрамі. Падрабязнасці пакулі не раскрываем, але, думаю, атрымаецца вельмі цікава. Цыркавое свята мы пазіцыянуем як дзень сямейнага адпачынку, з арыентацыяй на гэта распрацавана білетная праграма: дзеці да 5 гадоў могуць трапіць на прадстаўленне бясплатна, а да 14 гадоў — за палову кошту. Учарговы раз пакажам, наколькі шматграннае мастацтва. На "Славянскім базары" кожны зможа адшукаць імпрэзу па гусце, трэба толькі ўважліва прачытаць праграму. На жаль, некаторыя гледачы думаюць, што падзеі ў летнім амфітэатры — гэта і ёсць увесь фестываль. А мы заздзейнічаем не толькі стандартныя лакацыі. Напрыклад, сёлета маладзёжнай аўдыторыі на тры ночы аддадзім пляцоўку каля канцэртнай залы "Віцебск". Сярод іншага там запланавана дыскагоўка з электроннай музыкой. Вядома, зладзім фест вольнага мастацтва, тэатральную, лялечную і філарманічную праграмы, сольныя канцэрты. У гісторыю фестывалю ўвоўдзіце першы канцэрт юбілейнага турне народнай артысткі Расіі і Грузіі Тамары Гвердцыцэлі ў суправаджэнні аркестра. Вельмі прыемна, што вялікая выканальніца абрала для старту тую сцэну летняга амфітэатра ў Віцебску. Таксама ў праграме фестывалю — урачыстыя цырымоніі адкрыцця і закрыцця, Дзень Саюзнай дзяржавы, начны праект "Залаты хіт" і шмат іншых яркіх падзей.

— Напэўна, доўг "Праз мастацтва — да міру і ўзаемаразумення" адлюстроўвае мэту не толькі "Славянскага базару". Такім жа выслоўем можна апісаць працу цэнтра нацыянальнай культуры ў складзе вашай установы. Чым зараз жыве гэты філіял?

— Спраўды, "Славянскі базар" — толькі верхняя айсберга. Наш цэнтр культуры з'яўляецца шматпрофільнай установай, дзе працуюць больш за 25 калектываў, у тым ліку са звязанымі "народнымі", "заслужанымі" і "узорнымі", дзейнічае

Календар багаты на падзеі

Уладальнікі Гран-пры "Арт-параду 2022" Эвеліна Захаранка (Беларусь) і Лі Цынбо (Кітай).

шмат філіялаў. Эксклюзіўным для беларускіх рэгіёнаў можна назваць цэнтр нацыянальных культур. Мы вельмі шчыльна супрацоўнічаем з рэспубліканскім цэнтрам нацыянальных культур, але стараемся ладзіць і свае праекты. Нядаўна правялі Дні культуры Індыі ў Віцебску пры падтрымцы пасольства гэтай дзяржавы. Прывезлі ў абласны цэнтр узоры мастацтва. Наведвальнікі таксама займаліся ёгай, малявалі хной, глядзелі балівудскія фільмы, бралі танцавальныя майстар-класы. На тэматычнай выставе сваім поглядам на індыйскую культуру падзяліліся юныя мастакі з нашай краіны. Праектны напрамак — галоўны для нашага філіяла. Таксама важнай справай лічу падтрымку сувязей з зямлятамі Шры-Ланкі, Туркменістана, Кітая, Індыі, славянскіх краін. Сумесна з гэтымі суполкамі зараз рыхтуем

конкурс прыгажосці "ГРАЦЫЯ INTERNATIONAL", які сёлета атрымаў падтрымку Міністэрства адукацыі. Праект разлічаны на замежных студэнтак. Уздзельнічы не толькі дэманструюць абаяльнасць, але і знаёмяць гледачоў з традыцыямі сваіх краін, напрыклад частуюць стравы нацыянальных кухняў. У конкурсе аратарскага майстэрства (сёлета ён прысвечаны Году гістарычнай памяці) дзючаты раскажучы пра каштоўнасці сваіх дзяржаў. Такім чынам, дзейнасць цэнтра накіравана на тое, каб прэзентаваць нашу культуру замежнікам і самім пазнаёміцца з традыцыямі іншых народаў, пераняць іх лепшыя дасягненні.

— Тры гады таму ў "Славянскага базару" з'явіўся малодшы брат — "Арт-парад у Віцебску". Як прыйшла думка запусціць новы фест і ў чым яго адметнасць?

— Наш творчы календар багаты на падзеі. Пасля "Славянскага базару" пачынаецца адкрыты гарадскі праект "Віцебскі квартал", які ладзіцца па суботах увечары. Далей пераходзім да фестывалю "Віцебскі лістапад" і фестывалю сучаснай харэаграфіі. А потым, паміж навагоднімі імпрэзамі і фестывалем бальных танцаў "Віцебская сніжняк", заўсёды было нейкае заміранне. Нам падалося, што гараджанам у гэты час не хапае эстраднага жанру. Таму вырашылі зрабіць новы фестываль. Да таго ж гэта магчымасць паказаць турыстам зусім іншы, зімовы Віцебск. "Арт-парад" заўсёды складаецца не толькі з конкурснай, але і адукацыйнай часткі. Мы запрашаем нашых сяброў — вядомых твораў з розных краін — і яны даюць майстар-класы маладым уздзельнікам фестывалю. Праводзілі яго ў розных варыянтах, з прыходам пандэ-

мі зварнуліся да анлайн-фармату, сёлета сумяшчлілі віртуальны і жывы. І вельмі прыемна, што анлайн-уздзельнікі мінулага форуму захацелі пабываць у нашым горадзе і сёлета прыехалі ў Віцебск.

— Якім адзін запатрабаваны фестываль — "Віцебскі лістапад" — прысвечаны аўтарскай песні і паэзіі. Напэўна, тут разлічваецца на сталую аўдыторыю. Ці моладзь таксама далучаецца?

— На маю думку, аўдыторыя вызначаецца не паводле ўзросту, а паводле стану душы і ўспрымання таго ці іншага віду мастацтва. Безумоўна, "Віцебскі лістапад" не прызначаны для масавага гледача, але моладзь фестывалем цікавіцца. Калі прасачыць, як ён развіваўся, то бачна: спачатку гэта было выключна бардаўскае свята, потым яно ўзбагацілася новымі напрамкамі — візуальнае мастацтва і паэзія. Чытанне вершаў становіцца модным сярод маладых людзей, таму мы нават увялі намінацыю "відапаэзія". Калі казаць пра візуальны напрамак, мы прапануем арт-батл: даём ахвотным палотны метр на метр, за вызначаны час уздзельнікі напэўніваюць іх малюнкамі па тэме спаборніцтва. Мы ўжо пачалі падрыхтоўку да чарговага фестывалю. Мяркую, ён атрымаецца яркім. Пры гэтым імкнемся не сапсаваць асаблівую атмасферу "Віцебскага лістапада", бо менавіта за кошт сваёй душэўнасці ён штогод прыцягвае новых людзей.

— Пандэмія не перашкодзіла вам захаваць уласныя культурныя брэнд-ы. Вы апераўна адрагавалі на новыя ўмовы і звярнуліся да магчымасцей Інтэрнэту. Як аздэнае вопыт правядзення фестывалю анлайн?

— Гэта вялікая заслуга калектыву. Калі ў людзей ёсць моцнае жаданне рухацца наперад, то іх не спыняць ніякія цяжкасці. У нашай установе шмат тьпанічных праектаў з багатымі традыцыямі, і звычайна іх складана перафарматаваць. А мы паказалі ўсім, што хутка адаптавацца можна. Прышлося карэкціраваць не толькі творчую, але і камерцыйную дзейнасць: мы правялі вялікую юрыдычную працу і адкрылі інтэрнэт-краму. Напэўна, аднымі з першых пачалі ладзіць заняткі аматырскіх калектываў анлайн. Канешне, у такім фармаце атрымаецца практычныя навыкі нашым складаней, які і падчас конкрусаў у поўнай меры ацаніць здольнасці чалавека па той бок экрана. Можна, моладзь гатовая ўспрымаць усё праз гаджэты, але майму пакаленню лепш пачуць выступленне ўжыват. Яка часова мера анлайн-фармату павінны быць, але вельмі не хочацца, каб ён назаўсёды замяніў звычайныя кантакты.

Ушачы: памяць і мірнае жыццё

Кожны раён у Беларусі мае сваю глыбокую і ўнікальную гісторыю. Ушачына на Віцебшчыне вядомая ў першую чаргу партызанскай баявой славай, а таксама знакамітым "Працьвам", калі ўзятыя ў калёцю нямецкімі сіламі лясныя ваары прабавіліся насустрэч Чырвонай Арміі. Акрамя таго, у гэтым раёне нарадзіліся адрозны чатыры вядомыя беларускія літаратары: Еўдакія Лось, Пятрусь Броўка, Васіль Быкаў, Рыгор Бардулін. А прышчэпляюць творчы здольнасці ва Ушачах дзецям у нядаўна ўзведзеным будынку музычнай школы таленавітыя педагогі, майстры сваёй справы.

Павел САПАЎЎ / Фота аўтара
Мінск — Ушачы — Мінск

АЙЧЫННЫ СУПЕРГЕРОЙ

Дзям'ян Кручэня — адзіны жывы партызан, які ўдзельнічаў у "Працьве". Нарадзіўся ён у 1928 годзе, а таму ваісковыя падзеі памытае лобам. У яго былі праймаў падліковаму ў калітасе, маці даглядала жывёл, у сваймі былі яшчэ дед і малодшы брат. Ваіна наступіла не раптоўна, кажа Дзям'ян Уладзіміравіч, лётца гаварылі пра яе загада. Нека на лётца канікулах Дзям'ян з сябрамі пайшлі купацца на возера, а калі прайшлі назад, убачылі, што вясковыя сабраліся перад клубам і сплухалі зорку Молатава. Молдава была настроена ўпэўнена, казалі, што савецкія сілы разграміць ворага. Але не ўсё аказалася так проста...

"Першы раз мы ўбачылі акупантаў, калі двое немцаў прыхвалі да нас на ровары і загаліла дашы сакі, — кажа Дзям'ян Кручэня. — Спачатку баявых дзеянняў у нас не было, але ў кожнай вёсцы сталі ўзрывацца гарнізоны і паліцыі. Нямцы сталі іда мясцовых жорстка, абіраўлі мядасі і прадукты, нават абіраўлі. Стараства нашай вёскі захацеў паглядзіць зямлю неасмелена, як пры працы ўдзале, але я быў быўка-падлікова партызан старым дакументам, за што яго ледзь не пабавілі жыццём. Паступова мясцовае жэандэ выршылі даць адпор немцам. Пачалі арганізоўваць партызанскія брыгады і грмашчы гарнізоны. Да 1944 года ў нашай зоне было каля 17 тысяч партызан. Я дапамагаў будаваць аэрадром, каб атрымаць бамбарытныя палеты з вайсковай зямлі, рыць аковы. У 1944 годзе я ўступіў у партызанскі атрад, і праз некалькі месяцаў немцы ажурвалі нашы зоны, каб знішчыць умяіж сапраўдзіцця.

Мне з уласна сабрам Мікалаем Палазавым даволілася служыць і на баявым пасту, і пры партызанскай службе. Калі немцы пачалі поўнаштабна баявыя дзеянні, мы ўсе вельмі баіліся самагэтаў, бо з

імі няк не маглі змагацца. Таксама нека па чыгуны пад'ехалі два бронепянікі і сталі абстрэльваць нашы паліцыі, ды так, што не валіліся. Былі пастаянныя перастрэлкі, тогды даволілася есці нават кару і пісе. Гадоўнае, чаго мы баіліся, — каб не параніла і не патрыла ў палон, а смерці чамусці не баіліся. Адначы наш атрад адрэзалі немцы, і мы доўга блукалі па лесе, пакуль нас не падабраў адзін з партызанскіх камандзіраў. Ён прызначыў нас разведчыкамі.

Калі ў партызанскім штабе зраўмелі, што немцы сціскаюць кола, было вырашана ахальдзіць да паліцыі Чырвонай Арміі, якая ўжо пераходзіла ў наступ. Я быў сведкам падзвігу чалавека. Ён аступіў са мною і тым самым маім сябрам, і калі фашысты нас амаль дагналі, загадаў, каб мы схаўалі ў балотны вывараченне, а сам узяў зброю і гранаты і пачаў астрэльвацца. Ён наваў абы ні немцам і агінуў. Мы таксама ўзялі сабе супрашытанкую гранату, каб, калі нас зноўдзіць пад выварачнем, падаваць і себе, і ворагаў. Калі страляліна скончылася, немцы прайшлі пабылі, але не заваўлі нас. Мы змерзлі, але дакалялі чэмыры і сшылі з-пад выварачня.

У зямлі быў адзін з першых, хто ўбачыў нашых баякоў. Мы разведчыкі і зноўдзілі ў вясковым жывёл неабавіць салдат. Калі падліваўлі баячы, абраўмелі па гаворы, што яны свеі, і адрэкаліся. Ты дзілі нам па пакеце прамашеннай пшанічнай крумы і хачелі зварыць нам кашу на кухні спіртзе, але мы з заваўлененнем з'елі крупы сырой, бо да таго часу не елі нічога больш за тыдзень. Я нават запомінуў надпіс на пакеціку з кашай: "Угощайся кашей пшэнавай, а варагомі пшанічнай, чотабы гэсты непрагладзілішныя не тобыт землі родной".

Пасля прарыву Дзям'ян Уладзіміравіч вярнуўся дамоу і захварэў. Ён успамінае, што яго дзел разразаў на ім боты, бо яны проста прыраслі

да ног. У свой час наш воін чатыры з паловай гады служыў у паветрана-дэсантных войсках пад Кірэвам Уладзімір Андрэйвічам, а таксама ўсюго лётцаўскага корпуса Палеты прадэпартыёку.

Ніна Жукава, наменік дырэктара школы мастацтваў, расказвае, што ў двухвараўным будынку — 21 клас, дзе развіваюцца музычны, інструментальны, харавы і эстрады накіраванні, а таксама выяўленчы, харэаграфічны і лічбавы. Школа мае добрую традыцыю, тут два ўзорныя ўдзельнічаюць у абласных і рэспубліканскіх конкурсах, а таксама дарослыя народныя вакальны ансамблі "Нагненне".

Жанна Савіцкая — кіраўнік музычнага гурта выкладчыкаў "Нагненне". Больш за 20 гадоў як ён калектыв абравіў званне народнага. Калектыв, апроч асноўнай накіраванні ў школе, з заваўлененнем збіраецца праз дзень на рэпетыцыі, а палчас падрыхтоўкі да выступу і кожны дзень. Працуюць выкладчыкі ў розных кірунках, ад эстрады да духоўнай музыкі. Асабліва складана было ўдзельнічаць у конкурсах духоўнай музыкі, прынасна Жанна Віктарына, бо праспяваць чужыя не значыць праспяваць душою. Ды і варту адраўнаваць, што трэба ствараць на кірэсе, а што можна ў канцэртным атрадзе. Адна з унутры прывадаўна аперыты "Зорычак", паводле якой з поўшака дзіцячага дома лётчыні Гермаў і Кузняўноў вынеслі велькі доўгае колпакса-лётчыні, якіх немцы хачелі выкарыстоўваць як донараў сэрца. Шкава было давадзіцца, што Мікаіл Ягорав, які ўстаўляў вядзінку свая на рыхістаў, таксама наваў у партызанскай зоне ва Ушачах.

У музеі ёсць вядомыя выстаўчаныя зала, дзе створана карцінная галерэя. У асноўным у ёй прадстаўлены палотны і карыкатуры на акупантаў Мікаіла Абрамычы і Мікаіла Гуліева, якія стваралі падчас ваіны. Акрамя таго, у выстаўчаны зале знаходзіцца карціна ўраджэ-

Культурная карта Беларусі: акцэнты Віцебшчыны

З 2010-га ў нашай краіне праходзіць рэспубліканская акцыя "Культурная сталіца года", якая мае на мэце прэзентацыю самабытнасці гарадоў і рэгіёнаў. Сёлета ганаровы статус атрымаў Орша — месца з багатай спадчынай, край, дзе гісторыя густа рассяяна сляды свае. Планами на знаваквы год падызліўся начальны аддзела культуры Аршанскага райвыканкама Сяргей Гарбачоў.

— Зраўмелы, абране горада культурнай сталіцы служыць не толькі аднакравы ранейшых дасягненню, але і штуршок для зваўнасна нечага новага. Якія магчымаасці адрывае ганаровы статус?

— Самае гадоўнае, на маю думку, што мы атрымаўлі яшчэ адну выдатную магчымаасць паказаць усё багацце аршанскай зямлі, вынесці прывы культурнай галіны горада і раёна. Ды і гэтага заплававана мноства мерапрыемстваў розных напрамкаў — ад невадлікіх выстаў і мясцовых фестываляў да буйных рэспубліканскіх праектаў. Статус культурнай сталіцы — гэта таксама нагода для старт новым ідэям. Напрыклад, нашы сельскія ўстанова культуры ўпершыню на працягу года будуць адзначаць усе гадоўныя даты рознага календара. Канешне, раней у розных пунктах ладзілі Кулаліе, Спас і іншыя традыцыйныя свята, але іх поўнае кола бярэмся ўзнавіць упершыню.

— Чым яшчэ наваўлівае афім?

— На тэрытэрыі заплававаны рэспубліканскі фестываль "Орша — прымеркаваны да Дня работнікаў" лёгкай прамысловасці. Думам, выбар месца для такога свята вельмі ачына; нас працэ буйны камбінат па вытворчасці

Этнаграфічны музей "Млын".

Былы калеріум езуітаў.

Дзе сёлета сыдуцца культурныя шляхі

не толькі папрашаваць у маліючым месцы, але і абмяніцца вопытам з калерэмі. Яшчэ адзін міжнародны творчы форум зладзіць наш музейны комплекс. Зусім хутка ў гарадской мастацкай галерэі Віктара Грамыкі адбудзецца адкрыты бенеале "Калеріум".

— Вядома, што поспехі ёсць не толькі ў творчым плане. Як сёлета ўвадзіцца матэрыяльна-тэхнічная база?

— У нас ідуць працы на двух буйных аб'ектах. Гэта ўваўвядзенне новага музея Канстанціна Заслонова і капітальны рамонт Палаца культуры ў Барані. У апошнім замініла дз. вокны, дзверы, абнавілі фасад і памышканні. У палацы цяпер створаны ўсе

Думам, турыстам будзе цікава наведваць і наш этнаграфічны музей "Млын", дзе можна трапіць на нануноу інтэрактыўную "Містычную экскурсію". Увоўле гасці лёгка зноўдзіць падказі ў Інтэрнэце, бо мы працэем з турэстычнымі анлайн-плішоўкам, размяшчэнам та інтэрв'ю горада. Пазнаёміцца з Оршай дапамогуць таксама QR-коды, якія мы плануем размясціць на гістарычных будынках. Так наведвальнікам будзе прасцей дабрацца да мінуўчыны і наведвацца пра значэнне аб'ектаў.

Данііл ШЭЙКА

Гліна спявае

Свісцёлка можна стварыць з трыма металамі: зрабіць унутраную пустэчу для паветра палачкай у гатовай форме, зліпціць вакол вайліка пацьва або распяўціць кавалак гліны ў тонкую аладку і замацаваць іе краі ў форме пельменя. Усё гэта патрабуе ад ганчара спрытанасці і пацьва матэрыялу. Робіцца таксама толькі з аднаго кавадка гліны, з яго наваў вываіваюцца доты.

Данііл ШЭЙКА

Сучасная рэканструкцыя традыцыйнай цацкі. Таццяна Шынкарава.

Аршанскае цацка выкладчыца выразнай палачкай і лакаваным слугатам. Майстры не імкнўліся паказаць усё паабраванасці людзей і жывёл, стваралі абаўвядзенныя вобразы. Але ў работах лёгка пазнавацца коні з вершынкам, птушкі, козкі, баранчыкі. Есць доўгія зваўныя творы, напрыклад верхнікі на птушках. Усе гэтыя вобразы асымляюць да міфалагічных уяўленняў крывічоў, якія жылі ў вярхоўі Дняпра і Заходняй Дзвіны. Спачатку выраблялі адмыслай рытуальную ролю, напрыклад вываіваюць на зародзе і дабраці.

— Як і бразготкі, нашы цацкі маюць старадаўняе карані. Людзі ля-

фігуркі па старадаўнім узорах, а перадае традыцыю новаму пакаленню. Тэхналогію пераймаюць дзеці, якія наведваюць ганчарны гурток Аршанскага дома раместваў. Далучыцца да творчасці могуць і дарослыя: гаспадыня з ахвотай прадэманструе свае набыткі і правядзе майстар-клас для гасцей устаноў. Таксама гасіям прапануюць наведваць суверенную лаўку і набыць гатовыя работы ў розных відах народнага мастацтва. Але, на маю думку, традыцыйным шакам месца не толькі ў такіх пунктах аказуе, яны заслугоўваюць асобнага аддзела ў кожнай дзіцячэй краме. І гудынява пакой салдоў варты было б папоўніць падобнымі рамеснымі вырабамі. Гэта даволіць далучыць дзіцей да нацыянальнай спадчыны, прынапішыць гасці гудыняваць ім дзеш павань-навакольны свет навабаміца. Пагалзіцца, гліна жывеішая для пласцік.

Новы музей — справа гонару

Знаёмства гасцей Оршы з гераічнай гісторыяй горада пачынаецца, як толькі яны сыходзяць з цягніка на перон. Побач з вакзалам высіцца помнік Канстанціну Заслонаву, які ў гады Вялікай Айчыннай вайны арганізаваў на мясцовым чыгуначным вузле падпольныя групы і зладзіў з імі шэраг дыверсій супраць акупантаў. І манумент не адзіны напамін пра героя: недалёка ад станцыі, на вуліцы Молакава, рыхтуюць да адкрыцця новы ваенна-гістарычны музей, названы ў гонар слаўтага камандзіра.

Мемарыяльны музей Канстанціна Заслонова адкрыўся яшчэ ў 1948 годзе згодна з пастановай Савета Міністраў БССР. Спачатку экспазіцыя займала два невялікія пакоі ў левым крыле Дома культуры чыгуначнікаў, а потым пераехала ў былы дом піянераў. Там зберагалася шмат каштоўных прадметаў і дакументаў, некаторыя з якіх перадалі з Мінска і Масквы. У ліпені 2016 года ўраганны вешер пашкодзіў дах старога будынка, і пазней эксперты зрабілі заключэнне: аб'ект аварыйны і аднаўленню не падлягае. Як адзначае дырэктар Музейнага комплексу гісторыі і культуры Аршаншчыны Юлія Камарова, захаванне памяці пра легендарнага камбрыга — справа гонару для гараджан і мясцовай улады, таму было вырашана на месцы старога музея ўзвесці новы за кошт раённага бюджэту. Асноўныя будаўнічыя этапы пройдзены, на старым месцы ўжо паўстаў двухпавярховы будынак з каланатай. Цяпер ідзе этап унутраных апрацоўчых работ, наперадзе — мантаж экспазіцыі і добраўпарадкаванне тэрыторыі.

Днямі завяршыўся адкрыты конкурс праектаў экспазіцыі. Чатыры ўдзельнікі прапанавалі свае мастацкія канцэпцыі, якія зразмяшчэннем экспанатаў, дызайн-праекты размяшчэння асвятлення і аўдыявізуальных сістэм. Патрабаванні да аўтараў высокія. Сярод пажаданняў музейшчыкаў было захаванне пераёмнасці з мінулым музеем у спалучэнні з сучаснымі тэндэнцыямі. У праекце кожнай зале прадуманы мастацкія комплексы і інсталяцыі, інфармацыйна-

экскурсійныя акцэнтны, гукавое суправаджэнне, маршрут руху наведвальнікаў, абсталяванне, светлавы дызайн і асабліва каляровыя рашэнні.

Калі ў старым музеі залы былі прысвечаны асобе Канстанціна Заслонова, партызанскай і падпольнай дзейнасці, то новы ахопіць усю ваенную гісторыю Аршаншчыны. А яна багатая на адметныя падзеі, які першы залп "Кацюшы" на беразе Дняпра 14 ліпеня 1941 года або Віцебска-Аршанская вызваленчая аперацыя. Экспазіцыя таксама выйдзе за храналагічныя рамкі Вялікай

Айчыннай вайны, асобная частка будзе прысвечана воінам-інтэрнацыяналістам. Экспанатаў, якія адлюстроўваюць жыццёвы шлях Канстанціна Заслонова, у фондах установы шмат. Напрыклад, арыгінальныя дакументы, лісты камбрыга сям'і і нават яго малюнкi. Пры гэтым з пашырэннем тэматыкі экспазіцыі ўзнікае патрэба ў папаўненні калекцыі. Па словах Юліі Камаровай, музейны комплекс атрымаў неабходнае фінансаванне для ўзбагачэння фонду. У экспазіцыі з'явіцца як сапраўдныя прадметы (асабістыя рэчы, дакументы, газеты, зброя, фотаздымкі), так і муляжы ды макеты, звязаныя з асобай Канстанціна Заслонова і барацьбой з акупантамі.

Асноўная экспазіцыя размесціцца ў трох залах на другім паверсе, але па канцэпцыі паглыбленне ў тэму пачнецца яшчэ на першым узроўні: увядзеннем у галоўную частку паслужаць графічныя выявы. Першы зал адлюструе мірнае жыццё горада напярэдні Вялікай Айчыннай вайны, яе пачатак, жыццё ў акупацыі, гісторыю Аршанскага гета, жыццё і дзейнасць Канстанціна Заслонова. Асабліваю ўвагу нададуць партызанскаму руху і падпольнай барацьбе ў краі — ад арганізацыі атрада на чале з Канстанцінам Заслонавым да рэйкавай вайны. Другая зала раскажа пра Віцебска-Аршанскую аперацыю, вызваленне горада і яго пасляваеннае аднаўленне, працоўны подзвіг народа. Трэцяя зала стане мемарыяльнай. Таксама прадугледжана прастора для часовых выстаў.

Далей распрацоўшчыкі экспазіцыі з удзелам навуковых супрацоўнікаў удакладняць дэталі праекта — і пачнецца мантаж. Гэтая карпатлівая праца зойме не менш за пяць месяцаў. Адкрыццё ваенна-гістарычнага музея мусіць стаць яркім завяршэннем 2022 года, на працягу якога Орша будзе

Культурная карта Беларусі: акцэнтны Віцебшчыны

Пра Віцебшчыну я магу казаць бясконца і з вялікай любоўю. Толькі тут, я прароканы, магло ўзнікнуць і замацавацца неверагоднае слова "мальцы" з націскам на першы склад і значэннем зухаватай братэрскай аднасці. Менавіта тут быў пабудаваны гаспадарчым спосабам першы на Беларусі дом адмыслова для работнікаў культуры. І адкрыты першы раённы Дом рамёстваў. І ўсё гэта ў Глыбокім. А такой звонкай керамікі, як у Шуміліне, я больш нідзе не чуў. І не каштаваў я больш такіх смачных яблыкаў, як у музейным садзе Сікоры на Шаркаўшчыне.

Яўген РАГІН

Цікавосткі творчай Віцебскай вобласці, шчодрой на мастакоў, пісьменнікаў і майстроў, можна доўжыць бясконца. Але нельга ўтрымаць у абдымках неабдымнае, варта выбраць штосьы аднаго. Вось хаця б гэта. Першынство трымае вобласць і па фестывальным руху, разнастайным і яркім. Вось пра яго, што трымаецца на трох вялікіх і мудрых кітах, і пастараюся распавесці.

СПЕЎНЫ ДОЎГАЖЫХА

"Браслаўскія зарніцы" — наша старэйшае песеннае свята. Яго можна лічыць правапераемнікам песен-

ных фестываляў Заходняй Беларусі. У газетах таго часу паведамлялася, што ў мястэчку Браслаў 28 чэрвеня 1931 года адбылося першае павятовае свята песні. За савецкім часам фестываль адлік з 1953 года. З 1967-га свята пачало называцца "Браслаўскія зарніцы". Яно адразу стала знакамітым сваім зводным хорам. Не дзіва, што з цягам часу фестываль набыў заслужаны статус міжнароднага.

Далей — болей. "Браслаўскія зарніцы" прыраслі адметным святам "Меч Брачыслава" на Замкавай гары. Гэта інтэрактыўнае відэа-свадзіннае свята з удзелам гістарычных клубоў, што займаюцца рэканструкцыямі рыцарскіх баёў і папулярныя сярод рэдакцыяў культуры. Сваё дзялянка фестывальнай дзейнасці прыналежаць тут і клубу майстроў народных

Дубровенскія прыгажуні сустракаюць гасцей.

Данііл ШЭЙКА

Фота Сяргея Сляпцова і з Інтэрнэту.

На трох вялікіх і мудрых кітах

Колькі слоў пра фестывальны рух

мастацкіх раістваў і мастакоў "Ля возера" навукова-даследчай установы культуры "Браслаўскае раённае аб'яднанне музеяў".

У 2012 годзе абласное ўпраўленне культуры прыняло рашэнне адродзіць на свяце выступленне тысячага хору, з якога і пачыналася калісці "Браслаўскія зарніцы". Рашэнне было з поспехам выканана.

У розныя часы ўдзельнікамі фесту з'яўляліся творцы з Беларусі, Латвіі, Расіі, Літвы, Украіны, Эстоніі, Польшчы, Арменіі, Венесуэлы... А летас у рамках свята ўпершыню адбыўся адкрыты конкурс народнага танца "Паазерскія тапакі". У ім удзельнічалі сямнаццаць заслужаных, народных і ўзорных хараграфічных калектываў з самых розных абласцей нашай Беларусі.

ПАД ЦЫМБАЛЫ І ГАРМОНІК

У 2019 годзе прайшоў XXX Міжнародны фестываль народнай музыкі "Звіняць цымбалы і гармонік" у Паставах. Горад за гэты час прызвычаўся быць фестывальным. А заснаваў свята старшыня Беларускага фонду культуры Тадэвуш Стружэцкі. Фэст стаў прыдатным і для аматараў, і для прафесіяналаў, і для навукоўцаў.

Чаму Пастаўскі раён? Менавіта тут захаваліся самабытныя выканальніцкія школы ігры на народных музычных інструментах, у тым ліку на ўнікальных дыятанічных цымбалах. Асаб-

ліва славіліся музычныя традыцыі вёсак Груздава і Пожарцы. У 1939 годзе ў Груздаве стварылі фальклорны гурт цымбалістаў, які стаў аркестрам і праіснаваў каля шасці дзесяцігоддзяў. Традыцыйна падхапіў ансамбль "Паазер'е".

Паступова фэст займае сваю сталую структуру і брэндавую значнасць. Маю на ўвазе найперш конкурс выканаўцаў на народных інструментах "Хто каго". А яшчэ ёсць тэатралізаваны "Пастаўскі баль", творчыя лабараторыі, выставы інструментаў.

Карысць свята яшчэ і ў тым, што яно пастананна развіваецца. Праграма пастананна папаўняецца мерапрыемствамі. Гэта канцэрты старадаўняй і класічнай беларускай музыкі ў мясцовым касцёле, тэатралізаваныя дзеі "Музыка беларускіх палацаў і сядзіб" ля палаца Тызенгаўзаў...

З 2010 года ў Паставах пачалі ладзіць пленары рэчышкаў па камені з удзелам выкладчыкаў і студэнтаў Беларускай акадэміі мастацтваў. Творы ўпрыгожваюць гарадскі ландшафт, арганічна ўлісваюцца ў фестывальную творчую канву.

За гады існавання фесту на Пастаўшчыне пабывала каля 150 тысяч удзельнікаў і гасцей з дзясяткаў краін.

САЛАЎІНЫ РАЙ

Кажуць, самая звонкія салаўі ў Беларусі — на Дуброўншчыне. Вось яны і напелі фэст. Спачатку, у дзень святкавання 600-годдзя

Дуброўна, гэта быў абласны музычна-песенны агляд. За 26 гадоў існавання фестывалю песні і музыкі "Дняпроўскія галасы ў Дуброўне" свята стала рэгіянальным, а потым — міжнародным. А сімвалам яго нязменна з'яўляецца салоўка.

А прыдумалі фэст Мікалаі Пашынскі, колішні начальнік упраўлення культуры Віцебскага аблвыканкама (з 1990 па 2011 год), і тагачасны старшыня Дуброўнскага райвыканкама Міхаіл Ляшчынскі. Мэта была больш чым высакароднай: аб'яднаць творчыя намаганні рэгіёнаў Беларусі, Украіны і Расіі, што размешчаны ля Дняпра. Але тое, што добра пасаджана і дагледжана, добра рунее. Таму ў 2004 годзе да салаўінага свята далучыліся прафесійныя і аматарскія калектывы з Літвы, Латвіі і Эстоніі. А яшчэ праз часта геаграфію мерапрыемства пашырылі прадстаўнікі Польшчы, Славакіі, Малдовы, Сербіі, Румыніі, Турцыі, Аргенціны, Індыі.

Ладзіцца фестываль у чэрвені цягам трох дзён. Кожны раз прапааноўваецца штосьці новае. Да прыкладу, першае ў краіне свята свістулькі "Салавейка". Ці конкурс па стварэнні лялек у нацыянальных традыцыйных касцюмах "Лялька Дубравушка". А яшчэ ўдзельнікі свята робяць Дыван сяброўства, даўжыня якога на сёння — 15 метраў. У мяне асабіста такое ўражанне, што не будзе таму дывану ні канца ні краю. І цудоўна!

Паставы. Гала-канцэрт у амфітэатры.

Фэст у Дуброўне.

Браслаўскія зарніцы.

Звіняць цымбалы і гармонік.

Яўген РАГІН

Памятаю драўляныя кубікі з літарамі і малюнкамі. Гэта быў рускі алфавіт. Мой шлях да роднай мовы — тэма для іншай гаворкі... Дык вось, калі літары пачалі складацца ў словы, я адчуў першае ў жыцці вялікае свята. (Другое “выбухнула” праз некалькі гадоў, калі

Чытанне — з ліку тых абавязковых уменняў, што працягваюць жыццё чытача. Чым больш разуму, тым большая прага да асэнсавання асабістага існавання... Праблема адна: як на тое ўменне “захварэць”. Хачу расправесці пра сваёй эпікрыз. Эпіцэнтрам стала маці. Яна чытала ўсё і заўжды. Я пісаў ужо, што ў радыусе яе ўспрымання свету чытаць пачыналі літаральна ўсе. Пра матчын уплыў усё. Тут пачуваць трэба: яна і бацька былі настаўнікамі. А школа тады месцілася праз дарогу ад нашай хаты. Бацькі не проста працавалі, яны жылі там. Калектыў быў дружны, адзіная ідэя аб’ядноўвала... У выніку выхоўвалі мяне старшакласніцы і старэйшая на шэсць гадоў сястра. Чытаць мяне вучыла менавіта яна.

І слова роднае гучала...

навучыўся катацца на ровары, якім забяспечыў мяне кавалер сястры.) Чарговае шчасце дало парасткі пасля таго, як яна паказала фотаздымак і загадала вывучыць: “Гэта Джон, Пол, Рынг і Джордж”. Я вывучыў і паслухаў Beatles. Пасля жыццё набыло канчатковы сэнс. З таго часу мова мая атаясалася з рок’н’ролам. Дзіўная рэч: усе свае тэксты стараюся ўтрымаць у памеры чатыры чвэрці, што цалкам супадае з рытмам майго дыхання. Вось такая метафізіка...

Але вернемся да чытання. Яго пабочным эфектам у дзяцінстве стала тое, што сніцца мне пачалі бясконцыя кніжныя радкі. З-за маіх суботніх паходаў у бібліятэку сёй-той у нашым

На здымках:
1 Адам Мальдзіс у Астравецкай бібліятэцы.
2 Вёска Гродзі. Хто пончыкаў жадае?
3 Паэтка і аўтарка песень з Ліды Людміла Краснадубская.
4 Дзень роднай мовы адзначаюць у Бабруйскім палацы мастацтваў.
5 Роднае слова пад дыктоўку на Лідчыне.

двары і па сёння называе мяне хворым. Здаравець не жадаю. І не толькі таму, што любая разумовая дзейнасць у спалучэнні з фізнагрузкамі падтрымлівае арганізм у тонусе. Мне цікава яшчэ і наступнае: вочы счытваюць радкі, а разум не толькі сочыць за сюжэтам, але яшчэ і аналізуе культуру мовы, стыль, метафарычнасць ды вобразнасць. Кайф — неймаверны.

Жыццёвы досвед пераконвае, што пад прымусам чытачамі не становяцца. Адсюль вынікае: усе дзеці ў сям’і будуць чытаць, калі ў сям’і будуць чытаць усе дарослыя. У ідэале чытачамі сельскай бібліятэкі павінны стаць усе жыхары вёскі. Для гэтага бібліятэкар павінен быць у хатах аднавяскоўцаў ці не пастаянным госцем. Мэта апраўдае сродкі. Дык хто яшчэ не стаў чытачом?

А сённяшня глядз раэдэкцыйнай пошты пачнём з навін, прымеркаваных да Дня роднай мовы. Загадчык аддзела традыцыйнага мастацтва і рамястваў Палаца мастацтваў Бабруйска Ірына Цыганкова, культурарганізатар сектара па рабоце з дзецьмі Натал

ля Давідовіч, культурарганізатар культурна-масавага сектара Ірына Аўсянікова пішуць: “21 лютага ў выставачнай зале прайшоў квіз “Адкрываем нано-ва беларускае роднае слова” для ўдзельнікаў калектываў мастацкай творчасці ўстановаў. На наступны дзень пачала працаваць традыцыйная літаратурна-музычная гасцеўня “І слова гучала, чароўнае слова”. Для школьнікаў была арганізавана праграма “Мова родная — мова моная”. Апошняя назва варта, на мой погляд, асаблівай увагі. Мода на мову — і чытанне актывізуе. Хто заканадаўца гэтай мовы? Усе мы!

У Жодзінскай цэнтральнай гарадской бібліятэцы Дзень роднай мовы, як і заўжды, пастараліся адзначыць неардынарна. Перад чытачамі з’явіліся некаторыя міфічныя істоты беларускіх казак і прыпавесцяў, прадэманстравалі свае характары, норавы і звычкі. Першым паказаўся Бай — герой дзіцячага фальклору. Усе пазнаёміліся з Бордзія — апякункай тых, хто пабраўся шлюбам. Таму нікога не здзівіла, што чытала яна вершы пра каханне Алеся

Пісьмянкова, Віктара Шніпа, Фелікса Баторына... А потым быў чытачоў павольна выйшла Цёця — багіня лета. Мы яго спраўды зачакалі. Напісала пра парад міфічных істот супрацоўніца бібліятэкі Ірына Хілюціч.

Таленавіты чалавек — таленавіты ва ўсім. Ліст метадыста Столінскай раённай бібліятэчнай сістэмы Ірыны Грэчка гэты факт цудоўна пацвярджае. “Падчас святкавання Дня роднай мовы ў Столінскай раённай бібліятэцы, — распавядае аўтарка, — адбылася сустрэча з Васілём Казачком — ганчаром і мастаком. Але Васіль Андрэвіч з’яўляецца не толькі загадчыкам цэнтра ганчарства вёскі Гарадная, але і з наядуняга часу — сябрам Саюза пісьменнікаў Беларусі. Ён выдаў зборнік вершаў “Прызнанне”, рыхтуе другую кніжку. Васіль Андрэвіч чытаў вершы, распавядаў пра матчыну мову”.

Яшчэ адна навіна са Століншчыны. Алена Ворух распавядае, што ў Манькавіцкай бібліятэцы, якой яна кіруе дзейнічае інтэрактыўная вы-

става “Вандроўка ў родную мову”. На ёй прадстаўлены кнігі аб нашай мове. Сярод многіх мерапрыемстваў асабліва спадабалася чытачам акцыя “Любімае слова па-беларуску”.

Бібліятэкар аддзела бібліятэчнага маркетынгу Лідскай раённай бібліятэкі імя Янкі Купалы Кацярына Сандакова паведаміла, што ўсе філіялы падрыхтавалі свае творчыя акцыі да Дня роднай мовы, але ёсць мерапрыемства, якое аб’ядноўвае ўсе бібліятэчныя ўстановы: напісанне агульнанацыянальнай дыктоўкі, пятнаццатай па ліку. Сёлета яна прысвечана 140-гадоваму юбілею Янкі Купалы.

“Бібліятэкі Зэльвеншчыны рэалізуюць літаратурны праект “У вянок песнярам”, прымеркаваны да 140-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа, — распавядае намеснік дырэктара Зэльвенскай раённай бібліятэкі Вольга Камякевіч. — Першая акцыя называлася “Родная мова словам народных песняроў”.

Алена Цярэшка, загадчык аддзела маркетынгу і сацыякультурнай дзейнасці Ваўкавыскай

раённай бібліятэкі, паведамае, што ў Воўпаўскай сельскай бібліятэцы дзеці знаёміліся з лепшымі творами беларускай літаратуры класікаў і сучасных аўтараў. У Вярэйкаўскай СБ юныя чытачы чыталі вершы, адгадвалі загадкі, паспрабавалі сябе ў ролі перакладчыкаў і словаведаў. Шмат цікавых акцый, прымеркаваных да Дня роднай мовы, ладзілі ў гарадской дзіцячай і раённай бібліятэках.

Літаральна ва ўсіх бібліятэчных філіялах Шчучанскага раёна адбыліся мерапрыемствы, прысвечаныя Дню роднай мовы. Пра гэта распавяла намеснік дырэктара Шчучынскай раённай бібліятэкі імя Цёткі Юлія Міхайлава.

Бібліятэкар Астравецкай раённай бібліятэкі Вольга Заянцоўская гадвае цудоўнага чалавеча Адама Мальдзіса. “Яго імпульту маглі пазайздросціць маладыя, — піша яна. — Энергія і творчы запал віравалі, ніводнага дня, ніводнай хвіліны Адам Воснавіч не страціў марна. Ён быў часты госцем Астравецкай раённай бібліятэкі”.

Беражыце сябе, шануюныя, і пішыце пра цікавае!

Сустрэнемся праз тыдзень.

Вось ужо 32 гады народны фальклорны ансамбль вёскі Горы Краснапольскага раёна “Горскія харашухі” імкнецца захоўваць і раскрываць самабытныя нацыянальна-мастацкія з’явы песеннай культуры Краснапольшчыны і рабіць усё магчымае, каб ярскія фарбы аўтэнтчнага фальклору гэтай зямлі з’ялі і асвятлялі усё вакол сваёй чысціні, прыгажосцю і непаўторнасцю.

З чаго ўсё пачыналася

Калектыву быў створаны на базе Горскага сельскага дома культуры ў лістападзе 1989 года. Я па адкаўны педагог, народную песню люблю з дзяцінства, таму і стала ініцыятарам стварэння і нязменным мастацкім кіраўніком ансамбля. У яго складзе — такія ж аматары фальклорнай спадчыны.

Усе спявачкі — звычайныя вясковыя жанчыны, якія добра валодаюць аўтэнтчнай манерай выканання. А актыўны рэпертуар ансамбля, які налічвае ўжо больш за паўтары сотні народных твораў, у асноўным складаецца з песень вёскі Горы і суседніх з ёй паселішчаў, што ўзмацняе каштоўнасць творчай дзейнасці ансамбля ў справе захавання і папулярнасці традыцыйнай культуры Краснапольшчыны.

Аб’яднаўшыся ў ансамбль, жанчыны пачалі пераймаць “песні з сялянскіх хат”, вучыцца майстэрству выканання ад непасрэдных носьбітаў, асвойваць народную манеру спеву. Гутары з майстрамі народных песень, вывучэнне іх асроддзя, ладу жыцця вясцоўцаў, поглядаў, думак аб народнай песні, перайманне з жывога голасу дапамагалі ім засвойваць традыцыйныя месцавага выканання, асаблівасці дыялекту, захаваць спецыфіку музычнай і песеннай фактуры.

На два галасы

На сённяшні дзень спеўная манера калектыву “Горскія харашухі” характарызуецца натуральным, адкрытым, роўным гукам, моцным, яркім, гучным голасам, захаваннем выканальніцкай культуры.

Што характэрна для выканання песень гэтага памежнага рэгіёна? Часцей песні спяваюцца а капэла, адрэзніваюцца імпрывізацыйна. Многія з іх пачынаюцца на адзін голас, які потым падхопліваюць іншыя спявакі, сярод якіх абавязкова — галаснік. У большасці сваёй песні спяваюцца на два галасы.

Па змесце і характары выканання песні ў большасці тужлівыя, сумныя, часта заканчваюцца распевам “о-хо-хо”, маюць слова “ой”.

Вёска Горы знаходзіцца на мяжы паміж Краснапольскім раёнам Магілёўскай вобласці і Краснагорскім раёнам Бранскай вобласці. У творах гэтага руска-беларускага памежна шырока прадстаўлены дыялекты і запазычаныя словы, у словах ужываюцца паміжнародна-ласкальыя суфіксы: -еньк-, -яньк-, -езн-. Тэксты насычаны састарэлымі і прастамоўнымі словамі, словы маюць шэраг фанетычных асаблівасцей.

Для гэтага рэгіёна характэрна працягласць гукавыдзялення, што робіць творы меладыйнымі, півучымі, плаўнымі і прыгожымі. Распеўнасць дасягаецца тым, што на адзін склад даводзіцца некалькі гукаў.

“Горскія харашухі”.

Спяваем песні мы з сялянскіх хат

Што і як выконваюць “Горскія харашухі”

Галасы спадчыны.

Слухаць ды думаць

“Горскія харашухі” захоўваюць і такую асаблівасць фальклорных твораў сваёй мясцовасці, як шырокая напеўнасць, меладыйнасць, павольнасць, пачуццёвасць, якія прымушаюць слухача да роздуму. Што і кажаць, многія з песень нарадзіліся і спяваліся падчас выканання вялікай напружанай працы — у час жніва, калі браўся лён або пад гузенне пралкі ці доўгімі вечарамі за кроснамі. Вось дзе жанчыны маглі выказаць свае пачуцці і думкі.

Такія асаблівасці ды яшчэ адкрытыя і палётнасць характэрна і для абрадавых песень, якія спяваліся на адкрытай прасторы. Голас павінен быў лянець у паветры, дасягаць далечыні — гэта быў зварот да Бога, сонца, поля, жыва, вясны...

У жыцці заўсёды ёсць тыя, на каго раўняюцца. Гонарам ансамбля “Горскія харашухі”, сапраўдным яго зоркам доўгі час заставаліся старэйшыя яго ўдзельніцы — Ніна Мікалаеўна Раманенка, Вера Пятроўна Картузова, Лідзія Кузьмінна Магілёўцава — сапраўдныя носьбіты аўтэнтчных твораў. На жаль, час бярэ сваё. Па стане здароўя спынілі

творчую дзейнасць у складзе ансамбля Шатрукова, Раманенка, Магілёўцава, а Картузова пайшла з жыцця ў жніўні 2020 года, пакінуўшы пасля сябе цудоўную скарбонку фальклорнай аўтэнтчнай спадчыны.

Мілья няправільнасці

Вера Пятроўна Картузова, 1940 года нараджэння, заставалася ў ансамблі з першых дзён яго ўтварэння і да апошніх сваіх дзён і ўяўляла сабой прыклад выканальніцкага майстэрства, унікальнага і адказнага носьбіта фальклорнай песні. Яна мела цудоўны і непаўторны голас — чысты, палётны, з прыгожым тэмбрам, а ў песнях захоўвала мілья сэрцу “нелітаратурнасці” мовы — мясцовыя дыялекты, састарэлыя словы. Менавіта дзякуючы Картузовай у рэпертуар ансамбля ўвайшлі ўнікальныя аўтэнтчныя творы, якія беражліва захоўваюць “Харашухі”.

У рэпертуары ансамбля шмат сапраўдных перлін песеннай фальклорнай спадчыны сваёй маюй радзімы: “Ой, белая лябёдачка валу замуціла”, “Удоль па вуліцы бяседа

Валерый Мядзведзеў.

ідзе”, “Шэра вутачка”, “Каса мая русая”, “Жыщечка яравое”, “Ой, паходжана”, “А чом, салавейка, смуцён, невясёл”, “Як паехаў мой мілы ў дарогу”, “Узыйдзі, місячэнык, за камораю”, “Ой, паходжана, ой, паходжана”, “Адзін месіць сходзя”, “Ой, пара да двара”, “Ой, гаю мой, гаю” і іншыя.

Творчая дзейнасць калектыву выйшла за рамкі песеннага жанру, у творчых праграмах ансамбля — фальклорныя і абрадавыя праграмы, якія будуцца на сабраным і засвоеным фальклорным матэрыяле сваёй мясцовасці. Пастаянна ладжу экспедыцый, арганізуюю прашэ пераймання твораў, узаўяляю змест абрадаў. Натуральна, дзелімся досведам з усімі ахвотнымі. У рэпертуары ансамбля такія фальклорна-абрадавыя праграмы, як “Купалле”, “Юр’е”, “Талака”, “Зажынкі”, “Дажынкі”, “Пасхальнае валачобніцтва”, “Навіна”, “Шчодры”, інш.

Нашы мары

Аб чым марыць улюблёны ў родную матчыну песню калектыву “Горскія харашухі” і яго мастацкі кіраўнік сёння? Канешне, час няў-

моўна вядзе да таго, што вёска знікае, а разам з ёй і цэлы пласт народнай культуры. Мяняюцца густы, з’яўляюцца новыя сучасныя формы і пільны культурнага жыцця. Але, на думку “Горскіх харашухі”, фальклор займае сваю сталую нішу, ён мае і будзе мець сваіх прыхільнікаў ва ўсе часы.

Заўсёды побач з “Горскімі харашухамі” — спадарожнікі маладога пакалення. Раней гэта быў дзіцячы фальклорны ансамбль “Крынічка”, а сёння спявачкі імкнуча дзяліцца сваім вопытам і захаванай спадчынай з моладдзю Краснапольскага раённага цэнтру культуры — уцягваюць іх у абрадавыя дзеі і фальклорныя праграмы.

Галоўнай мэтай сваёй творчай дзейнасці калектыву лічыць захаванне, папулярнасцю і перадачу фальклорнай спадчыны ў ланцугу пакаленняў, таму з задавальненнем адгукваецца на прапановы даць майстар-класы, зрабіць адкрытыя паказы на раённых семінарах РЦК, выступіць з канцэртнымі і тэматычнымі праграмамі на Краснапольшчыне, на філарманічных пляцоўках...

Нашы здабыткі

У 2021 годзе ансамбль прыняў удзел у абласным праекце “Скарбніца Падняпроўя” і рэспубліканскім семінары — стажыроўцы беларускіх дыяспар замежных краін. Актыўна выкарыстоўваў ён і магчымасці ўдзелу ў дыстанцыйных міжнарод-

ных конкурсах ва ўмовах пандэміі, прычым вынікова. У 2021 годзе “Горскія харашухі” сталі лаўрэатамі трох міжнародных конкурсаў і дыпламантамі I ступені рэспубліканскага конкурсу, абвешчанага НАН да Года народнага адзінства. А ўжо сёлета ансамбль зноў стаў лаўрэатам міжнароднага конкурсу і атрымаў Гран-пры міжнароднага фестывалю-конкурсу.

Адным словам, народны фальклорны ансамбль “Горскія харашухі” жыве клопатам пра тое, каб песні маці не забыліся і не згубіліся ў часе, каб іх змаглі пачуць і наступныя пакаленні, якія будуць жыць на гэтай зямлі, дзе вякамі жылі іх мудрыя і таленавітыя продкі.

Праз фальклорныя песні захоўваецца багацце народнай мовы, самабытнасць краю, гістарычная і культурная спадчына таленавітых продкаў. Фальклор — жывы летапіс пра далёкае гістарычнае мінулае.

Валянціна МАРЧАНКА,
кіраўнік народнага фальклорнага ансамбля “Горскія харашухі”
Фота з архіва аўтара.

1. СТРЫМАНА І ТУМАННА

Пасля стыкоўкі са станцыяй “Салют-6” пік паспяховай працы касманаўтаў на ёй павінен быў прыпасці на дні кастрычніцкіх урачыстасцей, калі ў Маскву з’едуцца кіраўнікі ўсіх камуністычных партый свету.

У хату маці і бабулі Кавалёнка, што ў вёсцы Белае, раённыя ўлады прывезлі з Крупак тэлевізар — найвялікшы тады дэфіцыт! — каб, значыцца, родзічы і аднавяскоўцы разам убачылі трыумф земляка.

Кожны касмічны палёт савецкіх караблёў працягваўся доўжэй за папярэдні. Пачатак

Нашаму знакамітаму на ўсё свет земляку — лётчыку-касманаўту СССР, двойчы Герою Савецкага Саюза, генерал-палкоўніку авіяцыі Уладзіміру Васільевічу Кавалёнку — 3 сакавіка споўнілася 80 год.

9 кастрычніка 1977 года радыё і тэлебачанне СССР абвясціла савецкаму народу: “Сёння ў 5 гадзін 40 хвілін у Савецкім Саюзе ажыццёўлены запуск касмічнага карабля “Саюз-25”. Камандзір карабля падпалкоўнік Кавалёнак Уладзімір Васільевіч, бортінжынер Румін Валерый Віктаравіч.

Дата запуску выбрана не выпадкова — усё разлічана: 1977-ы — год 60-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі, да таго ж напярэдадні прынята новая Канстытуцыя СССР: “сталінскую” замяніла “брэжнеўская”. Але стаць трыумфальным гэтаму палёту не суджана... Чаму? Што ж здарылася?

Гэта доўга, ажно да 2011 года, лічылася, існавала як

Закрытая тэма

паведамлення ТАСС звычайна абнадзейваў: “Пачалося збліжэнне карабля “Саюз-25” са станцыяй “Салют-6”, затым з адлегласці ў 120 метраў праводзілася прычальванне...”

Але заканчвалася паведамленне стрымана і туманна:

“...Аднак з-за адхіленняў ад прадугледжанага рэжыму прычальвання стыкоўка адменена. Экіпаж пачаў падрыхтоўку да вяртання на Зямлю”.

Што за “адхіленні”?

Народ у недаўменні ад хуткага вяртання экіпажа.

Народ аздачаны: што пайшло не так? Хто вінаваты?

Афіцыйныя паведамленні аб палёце ўсё карашэйшыя, нейкія недамоўкі, прасочваецца ў іх нават прыхаваная раздражнёнасць...

І не было прыёму ў Крамлі вышэйшым кіраўніцтвам краіны, не ўганароўвалі касманаўтаў, як звычайна, за першы палёт званнямі Герояў, а абмежаваліся ордэнамі Леніна...

Але савецкі народ даўно навучыўся разгадваць рэбусы ў друку, чытаць паміж радкоў: ага, калі ордэны, а не медалі Герояў, значыць, нешта не так, як планавалася. Дык што, што здарылася?

Прадстаўнікі райвыканкама забралі ў маці тэлевізар...

— **Які сорам ад суседзяў!** — злуецца і праз гадзі каманаўт.

Што ж здарылася на арбіце?

Нават заўсёды дасведчаныя ў нашых справах “забурговія” радыёстанцыі разгублена маўчалі...

Што ж за таямніца “касмiчнага маштабу” з нашым земляком?

2. “НА ПЫЛЬНЫХ СЦЯЖЫНКАХ ДАЛЁКІХ ПЛАНЕТ”

Беларусы спрадвеку лічыліся “зямной” нацыяй.

І сапраўды, носьбіты нацыянальнай асаблівасці Купала, Колас, ды і сучасныя пэты пісалі і пішуць аб сваёй зямлі, аб роднай прыродзе, усяляюць бацькоўскія хаты...

Але вось: генерал-лейтэнант кароннай артылерыі **Казімір Семяновіч** — родам з Віцебшчыны — у падручніках па балістыцы, выданых у 60-я гады XVII стагоддзя, змясціў главу “Об устройении фейерверков и

прочих огненных забав” са схемай... трохступенчатай ракеты! Ён на 200 гадоў аперэдыў прадказанні Цыялкоўскага.

Пры цары Пятры I **Ілья Капівіч** са Слуцка выдаў першую карту зорнага неба з тлумачэннем “Угатованне і тлумачэнне яснае і зело узрыдно разнаобразное поворотания кругов небесных”. Прычым карта з каардынатамі! Азнаёміўшыся, Пётр I выдаў Указ “О создании математическо-навигационной школы”.

З яе з’явіліся першыя ў Расіі свае лоцманы і штурманы.

Яшчэ адзін ураджэнец Слуцка — **Вігольд Карлавіч Цярэскі** — заснаваў абсерваторыю МДУ, якая з часам у Расіі ператварылася ў Дзяржаўны астранамічны інстытут.

Імя Цярэскага носяць кратар на Месяцы і малая планета.

Таямнічае здарэнне з экіпажам “Саюза-25” у злавесную ноч 10 кастрычніка 1977 года... Таямніца і імёны беларусаў, далучыцца да космасу ўжо ў нашы часы.

Падпалкоўнік **Уладзімір Максімавіч Дудко** быў прадстаўніком па тэлеметрыі Упраўлення ракетных войскаў СССР. Некалькі гадоў ён працаваў на Байкануры.

Увогуле Байканур — месца асаблівай прыцягальнасці беларусаў, асабліва ўраджэнцаў Слуцшчыны: 22 чалавекі!

Адтуль жа генерал-палкоўнік **Канстанцін Васільевіч Герчык**, які камандаваў касмадромам з 1958-га па 1961-ы год. Нагодай для яго змяшчэння стаў выбух ракеты на стартвай пляцоўцы, пры якой загінулі каля ста супрацоўнікаў, у тым ліку маршал артылерыі Мітрафан Нядзелін.

А Герчык выпадкова застаўся жывым, толькі абгарэў, таму што якраз стаяў за пажарнай машынай.

Уладзімір Кавалёнак расказваў пра Герчыка: той пярэчыў, настойваў, каб з ракеты перад працоўкай, канчатковай падрыхтоўкай яе да старту злілі паліва. Але тэрміновы старт ракеты менавіта ў гэты дзень патрэбны быў лідару СССР Хрушчову, які якраз знаходзіўся ў Амерыцы, у якасці важ-

кага “аргумента” моцы СССР пры перагаворах з прэзідэнтам ЗША. “Аргумент” ператварыўся ў трагедыю. Разлітае паліва плавала асфальт пляцоўкі. Людзі, якія разбягаліся, не здолелі выпрастаць ног з кіпучай лавы...

— **У нас быў адзін прычып працы: “Давай, давай!”**, — горка падводзіць касманаўт расповед.

Маршал, які так пакрыкваў, загінуў. Герчык судам уратаваўся — яго і зрабілі “патрэбным” вінаватым.

З 1983-га шэсць гадоў начальнікам касмадрома быў генерал-лейтэнант **Юрый Жукаў**. Гэта пры ім адбыўся запуск карабля ваеннага прызначэння “Зеніт” і касмічнай сістэмы “Буран — Энергія”.

Штурман наземнага экіпажа “Лунаход-1” **Канстанцін Давідоўскі** — родам з вёскі Ізборшчыца — перад 8-м сакавіка зрабіў жанчынам свету “касмiчны” падарунак: прымусіў лунаход выпісаць вялікую лічбу “8”. Паколькі на Месяцы няма вятроў, знак той не сатрэцца, пыл яго не занясе.

У розны час на Байкануры працавалі “нашы”: вядучы спецыяліст ваеннай прыёмкі касмічных войскаў **Барыс Няроўскі** родам з вёскі Ліпнікі; **Яўген Залкоўскі** — старшыня камісіі па

запусках і кіраванні палётамі касмічных апаратаў народна-гаспадарчага прызначэння.

Ці варта нагадваць, што ўсе названыя — ураджэнцы Слуцкага раёна, і ўсе, як **Клімух** і **Кавалёнак**, вясковыя хлопцы. Касманаўт **Алег Навіцкі**, праўда, з райцэнтра: з Чэрвеня!

І яшчэ “касмiчны” беларус з Хоцімска, што на Магілёўшчыне: палкоўнік **Барыс Белуцаў** — старшы ў групе па адборы касманаўтаў.

Ён, канешне ж, адабраў у групу касманаўтаў “сваіх”, з Беларусі: **Анатолі Іванавіч Дзятко**ва родам з Рагачова і **Валянціна Даніловіч**а з Калодзішч, што пад Мінскам.

Працягваю спіс “нашых”, далучаных да космасу:

Валерый Зайцаў — 13 год працаваў Галоўным судмедэкспертам Байканура.

Іван Умінскі — камандзір асобай інжынерна-выпрабавальнай часткі.

Марат Бранавец — кіраўнік эксперыменту па трыба-космасе на міжнароднай касмічнай станцыі.

Сапраўды ж, спіс расакарэчаных ураджае!

Пэўна, толькі адказнай натуре беларуса маглі з 1972-га давярэць на Байкануры ажно на пятнаццаць гадоў пасаду кіраўніка наземнымі выпрабаван-

нямі караблёў “Саюз”, станцыяй “Салют” і “Мір” падпалкоўніку касмічных сіл СССР, мінчуку **Мікалаю Смердаву**. Ён заўсёды апошнім абследаваў гатовы да старту касмічны карабэль перад тым, як туды ўвойдуць касманаўты. Падрабязнасці мне расказваў:

— Задоўга да экіпажа месца ў караблі займаю я, інжынер-выпрабавальнік. Мяне называлі “робат-касманаўт”. Я месяц жыў, спаў у караблі. Я працяраю ўсе сістэмы, з якімі прыйдзеца працаваць у палёце, і даю заключэнне аб гатоўнасці да старту. Мой подпіс пад актам гатоўнасці — адказны і вырашальны. Ёсць фота, дзе я суступаю месца **Клімуху**, я — у накінутым белым халаце, каб не было бачна пагонаў.

І вось у ноч з 9 на 10 кастрычніка Смердаў падпісвае заключэнне аб гатоўнасці “Саюза-25” да старту, згадвае:

— Кавалёнак і Румін абодва такія “крэпленкія”, што мантажнікі ледзь уціснулі іх у крэслы. Затым “старыя” — тыя, хто яшчэ запуская Гагарына, — задраілі люк.

Усё ішло штатна.

Дык што ўсё ж здарылася з экіпажам “Саюза-25” Уладзімірам Кавалёнкам і Валерыем Руміным? У чым абвінавачлі “дэбютантаў” у космасе, у першую чаргу — камандзіра карабля?

Магу прызнацца: сваю версію пра нявыкананае заданне Валодзя Кавалёнак агучыў мне яшчэ даўно ў Чэмітакваджэ, вясной 1979-га. Яна выглядала вельмі рэальнай. Але ён заўважыў, што пакуль не варта яе разгалосваць. І я маўчаў: гэта ж была не мая таямніца. Пры нашых сустрэчах у былых бясёдах і праз 20 год, падчас здымак другога фільма аб ім у 2001-м “Камандзір з вёскі Белае”, не крапілі гэтую тэму.

Толькі шчыры расповед Кавалёнка ў маім трэцім фільме пра яго “Беларускі космас. Закрытая тэма” раскрыў “закрытую” тэму.

Але загадкавая гісторыя працыруецца на сітуацыю ў савецкім космасе.

Яшчэ і далей буду згадваць пра малавядомых ураджэнцаў Беларусі, якія на “пыльных сцяжынках далёкіх планет” пакідалі свае сляды. Яны вартыя не быць забытымі.

Праўда, Валодзя Кавалёнак злуецца пры згаданні слоў тае песні:

— **Мы ў космасе не пакідалі сляды, не “сцядзілі”, а працавалі!** Але ж слоў з песні не выкінеш.

Я шчыра дзялюся сабранай гадамі інфармацыяй: можа, хто напіша кнігу пра беларускі космас — матэрыялу ўжо дастаткова.

Падзялюся.

Працяг будзе...
Уладзімір АРЛОЎ,
кінарэжысёр
Фота з архіва аўтара.

“Я родам з Крынак з-пад Бялынічаў...”

Да 150-годдзя з дня нараджэння славянскага класіка жывапісу Вітольда Бялыніцкага-Бірулі

Чысткароўны беларус, выхадзец са старажытнага шляхецкага роду, ён сваім пейзажным жывапісам натхнёна і моцна ўвайшоў у вялікую кагорту мастакоў свету і стаў побач з такімі пасіянарнымі пейзажыстамі, як І.Левітан, І.Айвазоўскі, І.Шышкін, А.Куінджы, К.Манэ, К.Каро, К.Пісаро, У.Цёрнер, Д.Канстэбл, М.Сар’ян, наш сучаснік і яго малодшы калега па пэндзлі В.Цвірка. Вітольда Каэтанавіча няма з намі ўжо 65 гадоў, але вядома: такія творцы не адыходзяць у нябыт, бо для нас і нашых нашчадкаў застаюцца іхнія палотны, у якіх вечна жыве шчодрое сэрца і душа, прыгажосць і чалавекалюбства. Нехта скажаў, што “стыхія любові ўкладваецца толькі ў рамкі паэзіі”. Дадамо: і ў рамкі выяўленчага мастацтва — таксама. Менавіта такога мастацтва, якому прысвяціў сваё жыццё гэты выдатны беларускі і расійскі мастак, чыя юбілейная выстава твораў адкрылася 3 сакавіка ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі.

НИКОЛИ НЕ РАЗЛЮБИУ...

Вядомая трывіяльная фраза: жыццё поўніцца парадоксамі. Але, што тычыцца Вітольда Каэтанавіча, менавіта так і ёсць. Уявіце сабе: з 85 гадоў жыцця мастак пражываў у Расіі больш за семдзесяцігоддзяў! І, уласна кажучы, толькі да 12 гадоў быў звязаны з беларускай зямлёй, з малой радзімай. Пасля лёс закінуў яго ў Кіеў, у Рысавальную школу Мікалая Мурашкі, потым — у Маскву і Цвершчыну, на знакамітую дачу “Чайка”. А ў фінале жыццёвага шляху ён знайшоў апошняе месца вечнага спачыну на Новадзявочых могілках.

Па сутнасці, менавіта Беларусь зрабіла яго пранікнёным песняром прыроды, якіх у сусветным мастацтве не так шмат. І пра свае раннія гады мастак заўсёды ўспамінаў цёпла: “Я — беларус, — казаў ён. — Я нарадзіўся ў маёнтку каля Бялынічаў, на Магілёўшчыне. Там прайшлі мае дзіцячыя гады. Бацька быў арандатарам, служыў у Дняпроўскім параводстве. Выпраўляючыся ў рэйсы па Дняпры, Прыпяці, Сожы, часта браў мяне з сабою, што было найвялікшым шчасцем і радасцю, бо якраз тады, у тых паздках, я адкрыў ні з чым не параўнальную прыроду роднай Беларусі...” І калі пасля Вялікай Айчыннай упершыню наведаў Беларусь, зноў жа напісаў пра сваю любоў да Бацькаўшчыны: “Укожнага чалавекі ёсць радзіма. Яна жыве ў сэрцы, у думках. Можна разлюбіць нявесту, жонку, але разлюбіць радзіму — жахліва, немачыма... Была вясня. Я хадзіў па роднай беларускай зямлі. Я быў шчаслівы...”

НЕ ўПІСАЛІСЯ ў САЦРЭАЛІЗМ

Убачыць незвычайнае ў звычайным — мабыць, галоўная “фішка” пейзаж-

най творчасці Бялыніцкага-Бірулі. Ну вось хоць бы гэтая “майская” серыя карцін (“Прыцемкі юнага мая”, “Беларусь. Зноў зацвіла вясня”, “Зазелянелі беларускія бярозкі”, “Сад у квеценні”, “Блакiтнай вясной”, “Красавік. Вясенні лес”, “Сакавіцкая ноч”) ці мінорная барвяная восень з палаючым золатам бярозавай лістоты пад сінім небам (“Задумненыя дні восені”

Ранняя вясня.

і яшчэ элегічныя “Восень у парку”, “Ціхая восень”) або серабрыста-блакітныя зімы (“Перадвечаровая цішыня”, “Зімовы карункі”, “Зімовы сон”, “Апошні снег”). Ёсць у яго і магчымы летнія (“Беларусь. Пачатак лета”, “Перад навальніцай”), таксама шмат эцюдаў пра мінскія ваколішчы і Белую дачу, дзе мастак гаспаў у 1947 годзе.

Я ўжо не кажу, колькі ён намаляваў пейзажных карцін і эцюдаў на Цвершчыне, дзе мастак на сваёй дачы “Чайка” пражываў, з перапынкамі на паздкі па краіне, амаль усё творчае жыццё. І калі разглядаеш мастацтва Вітольда Каэтанавіча, так і бачыш: ён заў-

Дача “Чайка” ў 1972 годзе.

В.Бялыніцкі-Бірула з жонкай Аленай Аляксееўнай і сынам А.Бархатковым (у цэнтры). Злева — вадзіцель. 1947.

сёды імкнуўся імгненна схвапіць і на вякі захаваць прыродную палітру фарбаў усіх чатырох пор года. Асабліва любімую вясню. Маленькі кавалчак вялізнага прыгожага свету, кароткі лірычны верш у жывапісе! Сказана ўсяго некалькі “слоў”, але як сказана — з вельмі цёлым пачуццём, з мяккай задушэўнасцю, неспараднасцю і чысцінёй светаўспрымання. І як цудоўна выкананы лепшыя творы, з якім вялікім жывапісным майстэрствам і з тонкім адчуваннем каларыту! Так, яго творчасць — гэта гуманізм, і яго высокім натхненнем і чысцінёй душы, з яго чуласцю да добра і надзеі.

Канешне, з часу заканчэння знакамітага Маскоўскага вучылішча жывапісу, скульптуры і дойлідства яго творчасць змянялася і тэматычна, асабліва ў паслярэвалюцыйныя гады савецкай улады, і стылістычна. Жывапісец пісаў і пейзажныя “мемарыяльныя” рэчы, звязаныя з месцамі жыцця і дзейнасці У.Леніна, А.Пушкіна, Л.Талстога і П.Чайкоўскага. Ствараў і індустрыяльныя пейзажы, і нават пару фігуратывных карцін пра Вялікую Айчынную вайну, пра якія сёння мала хто ведае. Строга кажучы, нават такія “ідэяна-тэматычныя палотны”, як, магчыма, ні стараўся мастак (такі быў час), ніяк не змаг-

Партрэт В.К.Бялыніцкага-Бірулі. А.В.Мараваў. 1908.

лі ўпісацца ў канцэпцыю металу сацрэалізму. Для гэтага ў Бялыніцкага-Бірулі, у адрозненне ад многіх яго ардананосных калегаў, не хапіла “канфармісцкага таленту”. Бо мастакоўская душа менавіта ў сферы лірычнага пейзажа па сваёй дабрыві, шчырасці, чалавечнасці заставалася нязменнай на працягу ўсяго жыцця творцы. У сваіх мемуарах “З запісак мастака”, надрукаваных пасля смерці аўтара ў 1958 годзе, Бялыніцкі-Бірула пісаў: “У аснове талента пейзажыста заўсёды ляжыць сардэчная любоў да прыроды. Зразумень, адчуць прыроду, зольце падслухаць яе гаворку не ўсім дадзена... Прырода будзіць у чалавеку розныя па сваім характары пачуцці і перажыванні. Розны стан захаплення ў жыцці яе парознаму адгукаюцца ў душы”.

БОНУСЫ АД СТАЛІНА?

Мне прыходзілася не аднойчы чытаць у СМІ і кніжках розныя цікавыя версіі наведвання Сталіным нейкай мастацкай выставы (яе назва таксама падаецца парознаму) у другой палове 1930-х, дзе правадзіў быццам бы вельмі спадабаўся пейзаж Бялыніцкага-Бірулі “Горы. Радзіма Іосіфа Сталіна”. І, маўляў, менавіта з таго часу на мастака пасыпаліся розныя ўзнагароды. Вось адна з версій, у якую я сам раней верыў. Ці хацеў

верыць. Іосіф Вісар’янавіч павольна праходзіў па залах, нідзе не затрымліваючыся. І раптам спыніўся ля пейзажа Вітольда Каэтанавіча, які адлюстроўваў грузінскі горад Горы — радзіму Сталіна. Правадыр доўга моўчкі глядзеў на палатно. Арганізатары выставы і кіраўнікі Саюза мастакоў, якія суправоджалі высокіх гасцей, вельмі захаляваліся. Многіх праняў халодны пот: што зараз будзе? Але Сталін неспадзявана ўсміхнуўся і каротка кінуў: “Вельмі падобна...” Усе з палёгкай уздыхнулі: абышлося!.. І ўжо хутка падпісаў Указ аб прысваенні Бялыніцкаму-Бірулу звання заслужанага дзеяча мастацтваў РСФСР. І яшчэ кажучы, што праз некалькі гадоў, ужо пасля вайны, Сталіну прынеслі спіс творчых дзеячаў на зацверджанне іх у розных ганаровых званнях. І быццам бы правадзіў у пераліку імянаў адрозна адзначыў імя Вітольда Каэтанавіча: “А-а-а, акын месца нараджэння таварыша Сталіна! У яго, бадай, дастаткова заслуг перад савецкай культурай...” — і з гэтымі словамі падпісаў прадстаўленне аб прысваенні нашаму земляку звання народнага мастака РСФСР.

Барыс КРЭПАК, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі

Працяг — у наступных нумарах “К”.

МУЗЕЙ
НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ
МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
Новы выставачны корпус
К. Маркса, 24
■ Выстава "В.К. Бялінціцкі-Біруля. Да 150-годдзя мастака".
Да 10 красавіка.

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 397 01 63
(экскурсійнае бюро)
Пастаянная экспазіцыя:
■ Старажытнабеларускае мастацтва;
■ Мастацтва Беларусі XIX ст.;
■ Мастацтва Беларусі XX ст.;
■ Рукава мастацтва XVIII–XX стст.;
■ Мастацтва Еўропы XVI–XX стст.;
■ Мастацтва краін Усходу XIV–XX стст.;
■ 50 шэдэўраў.

Выставы:
■ Виртуальная выстава "У майстэрні не вярнуліся... Арыадэ Астаповіч (1896–1941)" да 125-годдзя з дня нараджэння мастака.
■ Выстава "Жоля жыцця". Абрэсы Волгі Паўленка. З прыватнага збору Марыі і Мікалая Ісаенкаў.
Да 8 сакавіка.
■ Выстава "Акім Шаўчэнка (1902 – 1980). Жывапіс", прысвечаная 120-годдзю з дня нараджэння Акіма Міхайлавіча Шаўчэнкі.
Да 13 сакавіка.
■ Выстава "Памяць народа. Вялікая Айчынная вайна ў мастацтве", прымеркаваная да Года гістарычнай памяці.
Да 17 красавіка.
■ Сумесны выставачны праект Мастацкага музея Рэспублікі Беларусь, Музея гісторыі горада Мінска і Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчынай вайны "Міхаіл Савіцкі. Да 100-годдзя з дня нараджэння".
Да 18 красавіка.
■ Тэматычная экскурсія "Самыя-самыя..." (6+).
■ Тэматычная экскурсія "Міфы старажытнай Грэцыі і Рыма" (10+).
■ Аўтарская экскурсія "Мінск у музеі" (16+).
■ Экскурсія "Жаночы партрэт" (16+).
■ Дзіцячая тэматычная экскурсія "Віды і жанры ў выяўленчым мастацтве" (6 – 10 гадоў).
■ Дзіцячая тэматычная экскурсія "Казкі Усходу" (10+).
■ Інтэрактыўная экскурсія "Як уладкаваны музеі" (6 – 10 гадоў).
■ Інтэрактыўная экскурсія "Мале-ныкі эксперт" (6 – 10 гадоў).
■ Інтэрактыўная экскурсія "Гульня ў наюрморт" (8 – 11 гадоў).

Філіялы музея
МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ"
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ.
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 358 88 78
Пастаянная экспазіцыя:
■ "Інтэр'еры шпіхецкай сядзібы".
■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".

■ "Сядзібны партрэт XVII – сяр. XIX стст."
■ **Культура і мастацтва першай паловы XIX ст.**
■ Выстава Станіслава Жукоўскага "Сядзібы свет мінулай эпохі". Жывапісныя работы з фондаў НММ Рэспублікі Беларусь. Да 19 сакавіка.
■ Тэматычная праграма "Ад Даравальнай нядзелі да Валодня". Групы фарміруюцца па палярэднім запісе. Да 23 красавіка.
■ Спектакль тэатра ценю "Сядзібны прывід". Па палярэднім запісе кожную суботу а 12-й і 16-й гадзінах. Для арганізаваных груп кожную гадзіну штодзённа.
■ Квэст-гульня "Тэямніцы старажытнай сядзібы".
■ Сюжэтно-гульнявая праграма "Метамарфозы ў сядзібным доме". Удзельнікі пазнаёмяцца з традыцыйным маскарнадным паказам XVIII стагоддзя – з дапамогай інтэрактыву – з экспанатамі музейнай калекцыі.
■ Сюжэтно-гульнявая праграма "Мова веера". Удзельнікі пазнаёмяцца з культурай веера розных часоў і народаў, навучаная мове веерных знакаў і мастацтву зносін.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА У В. РАУБІЧЫ
Спарткамплекс "Раубічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Лямцавая распосдыя" Алены Панас. Да 28 сакавіка.

МУЗЕЙ В.К. БЯЛІНЦАГА-БІРУЛІ У МАГІЛЁВЕ
г. Магілёў, вул. Ленінская, 37. Тэл. 8 (0222) 65 07 57, 65 88 00
Пастаянная экспазіцыя:
■ "Мастацтва В.К. Бялінціцка-Бірулі першай паловы XX стагоддзя".

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Накрасава, 3. Тэл.: 399-09-78
Час працы: серада-надзея з 12:00 да 20:00
■ Выстава "Майстэрні часу: Міхаіл Савіцкі і яго вучні", прысвечаная 100-годдзю з дня нараджэння Міхаіла Савіцкага. Да 2 красавіка.
■ Праект Таццяны Савіч "Дэканструкцыя", рэалізаваны ў межах праграмы НЦСМ па падтрымцы маладых мастакоў White Room. Да 3 красавіка.
■ Выставачны праект "Джаз! Катый Вясна!".

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 47
Тэл.: 242-78-14
Час працы: серада-надзея з 12:00 да 20:00
■ Міжнародная выстава "Мір мейца-цынта". Да 27 сакавіка.
БЕЛАРУСЬ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫНАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8. Тэл. +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66

Музей працуе: аўторак, серада, пятніца, субота, надзея – з 10:00 да 18:00 (касы да 17:30), чацвер – з 12:00 да 20:00 (касы да 19:30), панядзелак – выхадны.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Святочная праграма, прысвечаная Міжнароднаму дню жанчын: – Тэматычная экскурсія "Ішлі дзючыты па вайне". Часы правадзэння: 10:00, 11:00, 12:00, 13:00, 14:00, 15:00;
– Квэст "Шлях да перамогі";
– Квэст "Торба з чырвоным крыжам";
– Фотазона;
– Варкшоп;
– Актыўнасці ў зале "Музей для дзяцей", у тым ліку майстар-класы па стварэнні святочных паштовак.
■ Выстаўка "Сімвалы блакіднага Ленінграда", прысвечаная 78-й гадавіне з'яўлення блакіды Ленінграда. Да 9 сакавіка.
■ Экспрэс-выстава, прысвечаная 110-годдзю з дня нараджэння двойчы Героя Савецкага Саюза І. Я. Якубоўскага і 120-годдзю з дня нараджэння двойчы Героя Савецкага Саюза С.Ф. Шутава. Выстава размешчана ў 8 зале пастаяннай экспазіцыі. Да 21 сакавіка.
■ Выстава "Генацід беларускага народа ў гадзі Вялікай Айчынай вайны". Да 11 сакавіка.
■ Выстаўка "Лілічы на сэрцы", прымеркаваная да 100-годдзя з дня нараджэння М.А. Савіцкага. Экспазіцыя створана пры садзейнічэнні Музея гісторыі горада Мінска, Беларускага дзяржаўнага архіва кінафотадэкадаменту. Да 19 красавіка.
■ Анлайн-выстава "Халакост: знішчэнне, супраціў, выратаванне" Навукова-асветнага цэнтру "Халакост".

ДЗЯРЖАЎНАЎ УСТАНОВА "НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: +375177020602, 20660, +375295518051, +375291903149
Адзел экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці:
г. Нясвіж, вул. Гейска, 1.
■ Выстава жывапісу Алега Курашова "Ах, март, і я дышэнне прычу...". Да 16 мая.
Палацавы ансамбль:
■ Міжнародны выставачны праект "Castrum doloris. Пахавальныя цырымоніі нясвіжскага двара". У складзе пастаяннай экспазіцыі.
■ Выставачны праект Максіма Петрупа "дэКанструкцыя". Да 3 ліпеня. У складзе пастаяннай экспазіцыі.
■ Канцэрт класічнай музыкі "Ад сэрца да сэрца" (Да дня жанчын) – 6 сакавіка, Тэатральная зала.
■ Выстава работ Анастасіі Фяцісавай "Стары Брэст – Нясвіж". Да 14 сакавіка.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЭТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
■ 5 — "Багема" (опера ў 4-х дзеях (выконваецца з адным антрактам) Д. Пуччыні (12+). Дырэжор —Алег Лясун. Пачатак у 19.00.
■ 6 — "Маленькі прынец" (балет у 2-х дзеях) Я. Глебава (12+). Дырэжор — Алег Лясун. Пачатак у 11.00.
■ 6 — "Маленькі прынец" (балет у 2-х дзеях) Я. Глебава (12+). Дырэжор — Алег Лясун. Пачатак у 18.00.
■ 6 — Канцэрт "Мелодый каханья" (12+). Пачатак у 18.30.
■ 9 — "Кармэн" (опера ў 3-х дзеях) Ж. Біза (12+). Дырэжор — Мікалай Калядка. Пачатак у 19.00.
■ 10 — "Лебядзінае возера" (балет у 2-х дзеях) П. Чайкоўскага (12+). Дырэжор — Алег Лясун. Пачатак у 19.00.
■ 11 — "Лебядзінае возера" (балет у 2-х дзеях) П. Чайкоўскага (12+). Дырэжор — Уладзімір Авадок. Пачатак у 19.00.
■ 11 — Вечар оперных дуэтаў (12+). Пачатак у 19.30.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫВ БЕЛАРУСЬ ТЭАТР "ЛЯЛКА"
■ 5 — "Піліпка і Ведзьма!" (жарт на 2 дзеі паводле беларускай народнай казкі) С. Кавалёва (5+). Пачатак у 11.00. Спектакль у зале тэатра. Пачатак у 11.00.
■ 6 — "Жыў-быў Зяць" (казка на 2 дзеі) М. Шувалова (5+). Пачатак у 11.00. Спектакль у зале тэатра. Пачатак у 11.00.

Перасоўная літаратурная выстава "Дзяды: гісторыя душы" з Дзяржаўнага музея гісторыі Беларускай літаратуры. Да 28 сакавіка.
■ Виртуальная выстава "Нясвіж – здабцак сусветнай культуры".
■ Виртуальная выстава Паўла Татарніківа "Магнацкія двары і замкі Беларусі".
Ратуша:
Пастаянная экспазіцыя:
■ "Гарадское самакіраванне ў Нясвіжы XVIII – I-й палове XIX стст."
■ "Насяіж у міжваенны час. Людзі падзеі".
■ Калекцыя гадзіннікаў XIX – XX стст. "Культура часу".
З фондаў музея-запаведніка.

Мерапрыемствы:
■ Экскурсія з элементамі гістарычнай гульні "Музейныя вандроркі".
■ Квэст "Карта самі каралеўстваў".
■ "Дзень нараджэння ў Ратушы". Група да 12 чалавек ад 6 да 11 гадоў.
■ "Дзень нараджэння з Карамелькай (Лол Пчолак)". Група ад 4 да 10 чалавек ад 4 да 12 гадоў.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"
г.п. Мір, Караліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выкананне канцэртнай праграмы "Музыка вясня" падчас экскурсій 7 і 8 сакавіка з 11:00 да 13:00 у Партоўскай зале салістам Белдзяржфілармоніі Аляксандрам Музыкантавым.
■ Выстава "Белая зброя краін свету". 1-ы адсек Паўночнага корпуса Мірскага замка. Да 19 чэрвеня.
■ Виртуальная экскурсія па выставачна-экскурсіі "Аб'ядноўваючы прастору і час: беларускія землі на картах XVI – XVIII стст."
■ "На адным полі ваары".
■ Аглядныя і тэматычныя экскурсіі.
■ Экскурсіі з элементамі тэатрызацыі для дзяцей і дарослых.
■ Сямейная квэст-экскурсія "Легенды і паданні Мірскага замка" (група ад 2 да 5 чалавек).
■ Тэматычная экскурсія з элементамі вэсту для дзвюх "Інтрыгі Купідона".
■ Музейныя заняткі для дзяцей сярэдняга школьнага ўзросту: "Святочная страва для князя па старадаўнім рэцэпце". Асаблівае жаночае касцюма XVIII ст.
■ "Арганізацыя войскі і вайсковая справа ВКЛ у XVI ст."
■ "Печы з каробкавай кафлі XVI – XVII стст. у палацы князю Радзівілаў".
■ Аглядныя і тэматычныя экскурсіі.
■ Экскурсіі з элементамі тэатрызацыі для дзяцей і дарослых.

Зямля – глеба, Зямля – планета

У лютым у Нацыянальным мастацкім музеі працавала выстава пад назваю "Рух зямлі". Цікавая яна была ўжо тым, што праходзіла ў новых залах музея, пачатку эксплуатацыі якіх так доўга чакала культурніцкая грамада. Нарэшце аматары мастацтва змаглі пабачыць і ацаніць новыя экспазіцыйныя магчымасці нашай нацыянальнай скарбніцы, а таксама сустрэцца з творами з фондаў музея, якія не надта часта даставалі з запаснікоў з прычыны дэфіцыту выставачнай прасторы.

Рух зямлі – гэта, відаць, з таго ж шэрагу, што і "хала падзеі" ці "ўсход сонца". З шэрагу метафар, якія падаюцца зразумелымі, пакуль не здумваешся над іх сэнсам. Мне дык адрэзала гэтае слова Уладзіміра Высоцкага "Мы вяртаем Зямлю": "Не пугайцеся, кога не на месце закат. / Судны дзень – это сказкі для старшых, / Просто Зямлю вяртаюць, куда захотят, / Наши сменные роты на марше". Магчыма, гэтымі радкамі, дзе рух чалавека на зямлі атасамаліваецца з рухам планеты, натхніліся тыя, хто ладзіў гэтую выставу.
Уласна кажучы, выстава гэтая пра зямлю нашу і чалавека на ёй. Зямля ў далёзным кантэксце і глеба, і планета. Эспанаваліся творы мастакоў, славуных для нашага краю і, як мне падаецца, значных для прасторы, якая колісь была Савецкім Саюзам. Бо хоць дзяржава тая і знікла, напіраваны ў савецкую эпоху культурніцкі патэнцыял і сёння вызначае аблічча нацыянальнага мастацтва краін, што колісь былі саюзнымі рэспублікамі. Слушна казалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толькі чалавечы жыццё, але і працягласць у часе грамадскіх фармацый і супольнасцей. Май Данцыг, Барыс Казкоў, Васіль Сумароў, Уладзімір Кожух, Віталій Цвірка, Гаўрыла Вапчанка, Леанід Шчэмялёў... Іх творчымі дасягненнямі мы ганарыліся тады, залаты фонд нашай культуры яны складалі ў старажытнасці: "Жыццё кароткае, мастацтва вечнае", – маючы на ўвазе не толь